

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุม ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด*

นิลุบล เลิศนุวัฒน์**

บทคัดย่อ

สิทธิของผู้ถือหุ้นประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากคือ สิทธิในการมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ถือหุ้น เนื่องจากการเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสถานที่แต่เพียงแห่งเดียวที่ผู้ถือหุ้นที่มีได้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของบริษัทโดยการออกเสียงเพื่อพิจารณาวาระที่เสนอต่อที่ประชุมโดยคณะกรรมการ บทความนี้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดตามกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ว่ากฎหมายไทยสอดคล้องกับการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นภายใต้บริบทของรูปแบบในการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดประชุมและการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจัดการประชุม การศึกษาพบว่ากฎหมายของไทยให้โอกาสแก่ผู้ถือหุ้นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาพบว่ากฎหมายไทยไม่สนับสนุนให้บริษัทใช้วิธีการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่าที่ควร นอกจากนี้ กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติอนุญาตให้บริษัทกระทำการให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจัดการประชุมได้อันแตกต่างจากกฎหมายของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา การศึกษายังพบว่ากฎหมายบางประการในเรื่ององค์ประชุม วาระการประชุม และการเพิกถอนมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นยังไม่ชัดเจน

* บทความนี้สรุปและเรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด” เสนอต่อคณะกรรมการศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560)

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

One of the significant rights of shareholders is the right to participate in a shareholders' meeting as it is the only venue where the shareholders, who are not appointed as directors, could take part in corporate management by voting on important matters proposed by the board of directors. The article focuses on the comparative study of the UK, US and Thai laws governing the shareholders' meeting in private companies. The study analyses on whether Thai law cohere with the organization of the shareholders' meeting in recent business trend – especially the use of technology to conduct the meeting and the possibility to pass a resolution without holding the meeting. The article presents that Thai law offers opportunity for shareholders to engage in the shareholders' meeting through electronic means; however, there are some significant limitations which may deter the company to use employ technology for the conduct of the shareholders' meeting. Besides, the article reveals that, unlike the US and UK laws, Thai law does not allow the company to pass a resolution without holding a meeting. The study also finds that there are some ambiguities in the provisions of quorum, agenda and the revocation of a resolution.

1. บทนำ

ที่ประชุมผู้ถือหุ้นคือ สถานที่ที่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายเข้าร่วมกันเพื่อรับฟังข้อมูลจากคณะกรรมการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างผู้ถือหุ้น และซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา พิจารณาว่าตนจะลงมติเห็นชอบหรือไม่กับเรื่องที่เสนอให้ที่ประชุมอนุมัติ¹ เมื่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีมติ อย่างใดแล้ว คณะกรรมการก็จะรับมตินั้นไปดำเนินการ² การที่คณะกรรมการนำเรื่องเข้าสู่การ พิจารณาของที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและ พิจารณาในเรื่องที่เสนอ อันมีลักษณะเป็นการให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการดำเนิน กิจการของบริษัท

โดยทั่วไปบริษัทจะจัดการประชุมผู้ถือหุ้นปีละหนึ่งครั้ง ที่เรียกว่า การประชุมสามัญผู้ถือหุ้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเรื่องสำคัญเร่งด่วนทำให้บริษัทต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเป็นกรณีเฉพาะ ที่เรียกว่า การประชุมวิสามัญ³ เมื่อจำนวนครั้งของการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นมีอยู่อย่างจำกัด การประชุมผู้ถือหุ้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ถือหุ้นเพราะผู้ถือหุ้นมักจะมีโอกาสเพียงปีละหนึ่งครั้งในการรวมตัวกัน เพื่อรับทราบข้อมูลจากคณะกรรมการ แลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างผู้ถือหุ้นและลงมติในวาระที่เสนอ ต่อที่ประชุม ดังนั้น บริษัทจะต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นให้เป็นไปตามที่กฎหมายและข้อบังคับของ บริษัทกำหนด หากบริษัทไม่ดำเนินการให้ถูกต้อง มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ได้มาย่อมเป็นมติที่ไม่ชอบ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการบริษัทผ่านทางกรออกเสียงในวาระต่าง ๆ ที่เสนอต่อที่ประชุมให้พิจารณา แต่ในอีกทางหนึ่ง การเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นก็เป็นภาระแก่ผู้ถือหุ้นเช่นกัน ภาระหลักแก่ผู้ถือหุ้นคือ ภาระในการเดินทางมาอยู่ที่ประชุมอันก่อให้เกิดต้นทุนทั้งในด้านเวลาที่ผู้ถือหุ้นต้องเสียไปและ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาเข้าร่วมประชุม นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงการประกอบธุรกิจในรูปแบบ บริษัท ผู้ที่เข้ามาลงทุนถือหุ้นในบริษัทไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะบุคคลที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เดียวกันหรือ ในประเทศเดียวกันอีกต่อไป หากบุคคลที่เข้ามาถือหุ้นของบริษัทมีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ห่างไกลจาก ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ผู้ถือหุ้นย่อมไม่สามารถเข้าร่วมในการ ประชุมผู้ถือหุ้นได้โดยง่าย ทำให้ผู้ถือหุ้นตัดสินใจไม่เข้าร่วมประชุม อันมีผลทำให้ผู้ถือหุ้นเสียโอกาส ในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัท

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการทำงานและชีวิตประจำวัน ทำให้เกิด แนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ก่อให้เกิด ประโยชน์ทั้งต่อบริษัทและผู้ถือหุ้น กล่าวคือ หากบริษัทสามารถนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการ ประชุมได้ บริษัทสามารถส่งเอกสารต่าง ๆ ให้แก่ผู้ถือหุ้นผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การใช้

¹ Iris H-Y Chiu, *The Foundations and Anatomy of Shareholder Activism* (Hart Publishing, 2010) 116-117

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1144

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171

อีเมล หรือผู้ถือหุ้นสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทางเว็บไซต์ของบริษัท อันเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นซึ่งยังทำให้บริษัทสามารถส่งเอกสารไปถึงผู้ถือหุ้นได้รวดเร็วกว่าการจัดส่งทางไปรษณีย์ นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นยังสามารถเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นและออกเสียงในที่ประชุมได้โดยไม่ต้องดำเนินการทางมายังสถานที่ที่จัดประชุม อันเป็นการลดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางมาเข้าร่วมประชุม รวมทั้งทำให้ผู้ถือหุ้นมีโอกาสในการเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นได้มากขึ้น การที่ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุมได้สะดวกย่อมส่งผลให้การจัดการบริษัทเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเนื่องจากผู้ถือหุ้นจะมีโอกาสเข้ามาควบคุมการบริหารจัดการบริษัทของกรรมการ⁴

นอกจากแนวความคิดเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นแล้ว ยังมีอีกวิธีการหนึ่งในการช่วยให้ผู้ถือหุ้นมีส่วนร่วมในการออกเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้นคือ การได้มาซึ่งมติของที่ประชุมโดยไม่มีการจัดการประชุม รูปแบบการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมกระทำโดยบริษัทส่งหนังสือให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อให้ผู้ถือหุ้นพิจารณาว่าตนจะออกเสียงรับรองหรือไม่รับรองกับวาระที่เสนอ การส่งหนังสือให้กับผู้ถือหุ้นเพื่อขอเสียงรับรองนั้นอาจทำได้โดยการส่งหนังสือให้กับผู้ถือหุ้นที่ละรายหรือที่เรียกว่าการไปรษณีย์ และการส่งหนังสือให้กับผู้ถือหุ้นทั้งหมดในคราวเดียว การได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัท เนื่องจากผู้ถือหุ้นจะไม่มีโอกาสในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น สอบถามหรือได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการและผู้ถือหุ้นอื่น ผู้ถือหุ้นทำได้เพียงออกเสียงว่าตนรับรองหรือไม่รับรองกับวาระที่เสนอนั้น อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจัดการประชุมเป็นประโยชน์แก่บริษัท เนื่องจากการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นสร้างภาระและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแก่บริษัท และในบางกรณีการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นอาจไม่มีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีบริษัทขนาดเล็กซึ่งผู้ถือหุ้นและกรรมการเป็นบุคคลหรือเป็นตัวแทนของบุคคลกลุ่มเดียวกัน หรือในกรณีที่วาระที่ต้องให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นพิจารณาไม่มีความสำคัญ

จากข้อสังเกตข้างต้นทำให้เกิดข้อพิจารณาว่ากฎเกณฑ์ว่าด้วยการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นของไทยนั้นสอดคล้องกับรูปแบบในการประกอบธุรกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ บทความนี้มุ่งศึกษากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นตามกฎหมายไทยเพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและผลกระทบที่มี ตลอดจนแนวทางในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อให้กฎหมายที่ใช้บังคับมีความชัดเจนและสอดคล้องกับรูปแบบในการประกอบธุรกิจในปัจจุบัน โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ Companies Act 2006 ของประเทศอังกฤษ และ Delaware General Corporation Law ของมลรัฐเดลาแวร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา

⁴Anatoli van der Krans, 'The Virtual Shareholders Meeting: How to Make it Work?' (2007) 2 (1) *Journal of International Commercial Law and Technology* 31, 36.

2. ความจำเป็นของการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การประชุมผู้ถือหุ้นแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ การประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปีและการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้น บริษัทจะต้องจัดการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นเป็นประจำอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง⁵ การแบ่งประเภทการประชุมดังกล่าว คล้ายคลึงกับรูปแบบการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นตามกฎหมายของมลรัฐเดลาแวร์⁶ แต่ในประเทศอังกฤษ Companies Act 2006 ไม่ได้แยกการประชุมผู้ถือหุ้นออกเป็นสองประเภท และบริษัทจะจัดการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นประจำปีหรือไม่ก็ได้⁷

Companies Act 1985 กำหนดให้บริษัททั้งที่เป็นบริษัทจำกัดและบริษัทมหาชนจำกัดต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปี ต่อมาในปี ค.ศ. 1989 Companies Act 1989 กำหนดให้ทางเลือกแก่บริษัทในการกำหนดว่าบริษัทจะจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีหรือไม่ และท้ายที่สุด Companies Act 2006 บัญญัติชัดเจนให้บริษัทไม่จำเป็นต้องจัดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี การแก้ไขกฎหมายดังกล่าวมีขึ้นเพื่อลดภาระในการบริหารจัดการบริษัทขนาดเล็ก⁸ รายงานของ Department of Trade and Industry พบว่า ในบริษัทขนาดเล็ก ฝ่ายบริหารซึ่งดำเนินการจัดการบริษัทและผู้ถือหุ้นมักเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน การกำหนดให้บริษัทขนาดเล็กต้องจัดการประชุมเป็นการสร้างกระบวนการที่ไม่จำเป็นต่อการบริหารจัดการบริษัท⁹

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นที่แบ่งแยกการประชุมผู้ถือหุ้นออกเป็นการประชุมสามัญผู้ถือหุ้นและการประชุมวิสามัญ และกำหนดให้บริษัทต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปีมีความเหมาะสมแล้ว การยกเลิกการกำหนดให้บริษัทต้องจัดการประชุมสามัญประจำปีดังเช่นที่ Companies Act 2006 บัญญัตินั้น ไม่มีความจำเป็น เนื่องจากการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นไม่มีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของบริษัท การประชุมผู้ถือหุ้นจึงมีขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นได้เข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาและอนุมัติในเรื่องต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้น การกำหนดให้บริษัทไม่จำเป็นต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเสียเลย อาจมี

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171

⁶ Delaware General Corporation Law § 211

⁷ Companies Act 2006 Section 281(1)

⁸ The Secretary of State of Trade and Industry, *Modernising Company Law* (2002) paras 2.10-2.19.

⁹ Department of Trade and Industry, *Regulatory Impact Assessment: Small Company Governance* (12 January 2017) <<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070603164510/http://www.dti.gov.uk/companiesbill/governance.pdf>>. รายงานของ Department of Trade and Industry ประเมินว่าการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายประมาณหนึ่งร้อยปอนด์สเตอร์ลิงต่อบริษัท หากบริษัทขนาดเล็กจำนวนกึ่งหนึ่งของบริษัทที่มีทั้งหมดไม่จำเป็นต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นก็เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทถึงหกสิบล้านปอนด์สเตอร์ลิงต่อปี

ผลกระทบกับผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบริษัทหรือไม่ได้เป็นกรรมการบริษัทมากเกินไป

นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ในเชิงการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ถือหุ้นในการใช้สิทธิของตนแล้ว การจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการบางประการตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้บริษัทต้องจัดทำบัญชีงบดุลเป็นประจำทุกสิบสองเดือน และต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีอย่างน้อยหนึ่งคนตรวจสอบบัญชีงบดุลและนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือนนับแต่วันที่ลงใบงบดุลเพื่อให้ที่ประชุมใหญ่อนุมัติ¹⁰ บริษัทจึงจำเป็นต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อพิจารณาบัญชีที่จัดทำขึ้น

3. การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น

3.1 ความเป็นไปได้ในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้บริษัทส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้น โดยการลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุม และส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัท¹¹ การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่นนอกเหนือจากการส่งจดหมาย เช่น บริษัทจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมทางอีเมลล์ แฟกซ์ หรือนำคำบอกกล่าวเรียกประชุมไปไว้บนเว็บไซต์¹² จึงไม่อาจทำได้ นอกจากนี้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้มีคำวินิจฉัยว่าบริษัทจะกำหนดข้อบังคับของ บริษัทในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไว้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีบทบัญญัติอื่นโดยกเว้นบทบัญญัติของกฎหมาย และบทบัญญัติว่าด้วยการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมเป็นบทบังคับในเรื่องวิธีการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม บริษัทจึงไม่สามารถกำหนดข้อบังคับของบริษัทในเรื่องการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดได้¹³

3.2 เงื่อนไขในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น

หากมีการแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้รวมถึงการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีอื่น บทบัญญัติดังกล่าวควรปรากฏหลักการดังต่อไปนี้

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรค 1

¹² ข้อยกเว้นประการหนึ่งที่บริษัทสามารถจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีอื่นคือ กรณีที่บริษัทจัดการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ รายละเอียดและเงื่อนไขของการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์จะได้กล่าวต่อไปในหัวข้อ 6

¹³ คำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ พณ 0805.04/1565 ลงวันที่ 23 กันยายน 2551

(1) รูปแบบในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม

หากจะมีการอนุญาตให้บริษัทสามารถจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีอื่น กฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่จะต้องระบุให้ชัดเจนว่าบริษัทสามารถจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการใดบ้าง เช่น การส่งในรูปแบบเอกสาร การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น แฟกซ์ อีเมล หรือทางเว็บไซต์ดังที่ Companies Act 2006 กำหนด¹⁴ การระบุดังกล่าวมีขึ้นเพื่อให้บริษัททราบถึงช่องทางที่บริษัทสามารถดำเนินการในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม

(2) ความยินยอมของผู้ถือหุ้นในการรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น

การจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีอื่นไม่จำเป็นที่จะเป็นการจัดส่งในรูปแบบใด การจัดส่งจะกระทำได้อาศัยความยินยอมของผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ บริษัทจึงต้องดำเนินการสอบถามผู้ถือหุ้นก่อนที่จะมีการจัดส่งเอกสารว่าผู้ถือหุ้นมีความประสงค์ที่จะรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมทางใด ดังเช่นที่ Companies Act 2006 กำหนด¹⁵ นอกจากนี้ ความยินยอมของผู้ถือหุ้นที่ให้กับบริษัทในการรับรับคำบอกกล่าวเรียกประชุม นั้นเป็นความยินยอมที่ผู้ถือหุ้นสามารถเพิกถอนได้เสมอ

(3) รูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากผู้ถือหุ้นไม่ได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมและเอกสารอื่นในรูปแบบเอกสารแต่มีโอกาสดูเห็นเอกสารจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรืออุปกรณ์อื่น บริษัทจึงต้องส่งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบที่ผู้ถือหุ้นสามารถอ่านจากหน้าจอได้โดยง่าย ดังเช่นที่ Companies Act 2006 กำหนดให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นต้องอยู่ในรูปที่ผู้ถือหุ้นสามารถอ่านเอกสารหรือข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหาอื่น ๆ เช่น รูป แผนที่ หรือภาพวาดใด ๆ ได้ด้วยตาเปล่า¹⁶ นอกจากนี้ผู้ถือหุ้นต้องสามารถเก็บสำเนาของเอกสารนั้นได้¹⁷

(4) สิทธิในการได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่เป็นเอกสาร

แม้ว่าผู้ถือหุ้นจะแสดงความประสงค์ในการรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น การแสดงความประสงค์ดังกล่าวของผู้ถือหุ้นไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ถือหุ้นในการได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมในรูปแบบของเอกสาร หากผู้ถือหุ้นแสดงความประสงค์ที่จะรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมในรูปแบบของเอกสาร บริษัทมีหน้าที่ต้องดำเนินการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมในรูปแบบของเอกสารให้แก่ผู้ถือหุ้นด้วย

(5) ความเป็นปัจจุบันของที่อยู่ที่ใช้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุม

บริษัทมีหน้าที่ในการตรวจสอบว่าที่อยู่ที่ใช้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมเป็นปัจจุบัน เช่น หากผู้ถือหุ้นประสงค์จะรับคำบอกกล่าวเรียกประชุมทางอีเมล บริษัทควรสอบถามผู้ถือหุ้นถึงความ เป็นปัจจุบันของอีเมลที่ผู้ถือหุ้นให้ไว้กับบริษัทอยู่เสมอ เพราะการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอีเมลทำได้ง่าย

¹⁴Companies Act 2006 Section 308

¹⁵Companies Act 2006 Schedule 5 Communications by a Company Part 2, Paragraph 9

¹⁶Companies Act 2006 Schedule 5 Communications by a Company Part 2, Paragraph 12(2)

¹⁷Companies Act 2006 Schedule 5 Communications by a Company Part 2, Paragraph 12(1)

บริษัทควรให้ช่องทางแก่ผู้ถือหุ้นในการติดต่อบริษัท หากผู้ถือหุ้นประสงค์จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงที่อยู่ที่ใช้ในการรับคำบอกกล่าวเรียกประชุม

(6) ระยะเวลาในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมในกรณีทั่วไปที่ประชุมผู้ถือหุ้นไม่ได้พิจารณาเป็นพิเศษ บริษัทจะต้องส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันประชุม¹⁸ ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีที่มีการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่น ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดส่งควรเป็นระยะเวลาเดียวกัน

(7) หลักฐานว่าบริษัทได้จัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมโดยชอบ

การจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมในกรณีปกตินั้น บริษัทต้องส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน¹⁹ การจัดส่งโดยใช้ระบบการจัดส่งทางไปรษณีย์ตอบรับมีข้อดีคือ บริษัทสามารถใช้การตอบรับเป็นหลักฐานว่าบริษัทได้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนและได้กระทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้ว ดังนี้ หากบริษัทสามารถจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการอื่นได้ กฎหมายต้องกำหนดวิธีการเพื่อให้บริษัทได้มาซึ่งหลักฐานว่าบริษัทได้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนและได้กระทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3.3 ระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดระยะเวลาในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้แก่ผู้ถือหุ้นล่วงหน้าไว้อย่างน้อยเจ็ดวันก่อนวันประชุมผู้ถือหุ้น²⁰ บริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดได้และการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าเป็นระยะเวลานานย่อมเป็นประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้น ข้อพิจารณาประการแรกคือ หากบริษัทประสงค์จะลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าให้สั้นกว่าที่กฎหมายกำหนด บริษัทสามารถกระทำได้หรือไม่

Delaware General Corporation Law กำหนดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไว้ระหว่างสิบถึงหกสิบวันก่อนวันประชุม โดยไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นให้บริษัทสามารถลดระยะเวลาดังกล่าวได้แต่อย่างใด²¹ ส่วน Companies Act 2006 กำหนดระยะเวลาที่บริษัทจะต้องบอกกล่าวผู้ถือหุ้นเพื่อนัดประชุมล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยสิบสี่วันก่อนวันประชุม²² และในการนับ

¹⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคหนึ่ง

¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคหนึ่ง

²⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคหนึ่ง

²¹ Delaware General Corporation Law § 222(b) อย่างไรก็ตาม ตาม Delaware General Corporation Law § 229 แม้การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมจะกระทำโดยไม่ชอบ กฎหมายให้ผู้ถือหุ้นสามารถแสดงเจตนารับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบได้ ดูหัวข้อ 8.1

²² Companies Act 2006 Section 307(A2)(1). ในอดีต Table A กำหนดให้ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่ายี่สิบเอ็ดวัน ดู Companies (Tables A to F) Regulations 1985, Article 38

ระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวยังใช้กฎว่าด้วยวันที่ไม่คาบเกี่ยว (clear day rule)²³ ซึ่งกำหนดให้ การนี้ระยะเวลาต้องไม่นับรวมวันที่มีการส่งคำบอกกล่าวและวันประชุม และ Companies Act 2006 บัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าน้อยกว่าระยะเวลาที่ กฎหมายกำหนดได้ หากปรากฏว่าผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละเก้าสิบของจำนวนหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงเห็นชอบให้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมล่วงหน้าสั้นกว่าที่กฎหมายกำหนด²⁴

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมได้ แต่เมื่อยึดแนวคำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ว่าบริษัท จะกำหนดข้อบังคับในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไว้แตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าไม่มีบทบัญญัติอื่นใดยกเว้นบทบัญญัติของกฎหมาย และบทบัญญัติว่าด้วยการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมเป็นบทบังคับในเรื่องวิธีการจัดส่งหนังสือนัดประชุมที่บริษัทต้องปฏิบัติตาม²⁵ บริษัทจึงไม่สามารถลดระยะเวลาในการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมได้ ดังนี้ เมื่อพิจารณา เปรียบเทียบกฎหมายที่ศึกษาแล้ว เห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศอังกฤษให้ความยืดหยุ่นแก่บริษัท ในเรื่องการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมมากที่สุด

ข้อพิจารณาประการถัดไปคือ กฎหมายบริษัทของไทยควรกำหนดอนุญาตให้บริษัทสามารถ ลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมดังเช่นที่ Companies Act 2006 บัญญัติอนุญาต หรือไม่

การลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมทำให้กระบวนการบริหารจัดการ บริษัทสามารถทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บริษัทมีขนาดเล็กซึ่ง โดยทั่วไปผู้ถือหุ้นมักมีส่วนในการบริหารจัดการบริษัทในฐานะกรรมการ ผู้ถือหุ้นจึงรับรู้ถึงกิจการ ของบริษัทและการประชุมผู้ถือหุ้นที่จะเกิดขึ้น การกำหนดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียก ประชุมล่วงหน้าเป็นเวลานานอาจไม่มีความจำเป็น และการลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าว เรียกประชุมจะทำให้บริษัทสามารถจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้โดยเร็วอันจะเป็นประโยชน์ต่อการ บริหารจัดการบริษัท

เมื่อพิจารณาที่ Companies Act 2006 ที่มีบทบัญญัติอนุญาตให้การส่งคำบอกกล่าวเรียก ประชุมกระทำได้ในระยะเวลาที่สั้นกว่าที่กฎหมายกำหนด พบว่าเหตุผลสำคัญที่ Companies Act 2006 บัญญัติดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ Companies Act 2006 กำหนดในเรื่องระยะเวลา ที่บริษัทจะต้องบอกกล่าวผู้ถือหุ้นเพื่อนัดประชุมล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยสิบสี่วันก่อนวันประชุม²⁶

²³Companies Act 2006 Section 360

²⁴Companies Act 2006 Section 307(A1)(5),(6) บทบัญญัติที่อนุญาตให้บริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียก ประชุมล่วงหน้าน้อยกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดมีมาตั้งแต่ครั้งที่มีการประกาศใช้ Companies Act 1985 Section 369(3),(4)

²⁵คำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าที่ พณ 0805.04/1565 ลงวันที่ 23 กันยายน 2551

²⁶Companies Act 2006 Section 307(A2)(1). ในอดีต Table A กำหนดให้ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ยี่สิบเอ็ดวัน ดู Companies (Tables A to F) Regulations 1985, Article 38

และในการนับระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวยังใช้กฎว่าด้วยวันที่ไม่คาบเกี่ยว (clear day rule)²⁷ ซึ่งกำหนดให้การนับระยะเวลาต้องไม่นับรวมวันที่มีการส่งคำบอกกล่าวและวันประชุม อันมีผลทำให้จำนวนวันระหว่างที่ส่งคำบอกกล่าวจนถึงวันที่มีการประชุมยาวนานถึงสิบหกวัน Companies Act 2006 จึงต้องมีบทบัญญัติในเรื่องการลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเพื่อทำให้การบริหารจัดการบริษัทมีความคล่องตัวขึ้น

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนมองว่าถึงแม้การกำหนดให้บริษัทสามารถลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมจะทำให้การบริหารจัดการของบริษัทสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติจำนวนวันในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่กำหนดไว้เพียงล่วงหน้าเจ็ดวันก่อนวันประชุม ทำให้เห็นได้ว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดนั้นมีได้เนิ่นนานจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุญาตให้บริษัทสามารถลดระยะเวลาในการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุม

4. องค์ประชุม

4.1 การพิจารณาองค์ประชุม

ในคดี *In re Gulia*²⁸ Chancery Court ของมลรัฐเดลาแวร์วินิจฉัยว่าการพิจารณาองค์ประชุมนั้นต้องพิจารณาเมื่อเริ่มการประชุม หากจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การประชุมนั้นไม่อาจเริ่มขึ้นได้ แม้ว่าต่อมาจะมีผู้ถือหุ้นเข้ามาร่วมประชุมเพิ่มขึ้นจนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมก็ไม่อาจทำให้การประชุมที่ไม่ชอบกลับมาเป็นการประชุมที่ชอบได้ สำหรับประเทศอังกฤษ Companies Act 2006 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องนี้ไว้ แต่ Model Articles²⁹ ก็กำหนดไว้ในทางเดียวกันกับคำวินิจฉัยในคดี *In re Gulia* ที่กำหนดให้การดำเนินการใด ๆ ในที่ประชุมไม่อาจมีได้ยกเว้นการเลือกประธานในที่ประชุม เว้นแต่จำนวนผู้เข้าประชุมจะเข้ามากพอครบจำนวนที่จะเป็นองค์ประชุม³⁰ จึงเห็นได้ว่าหากจำนวนผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การประชุมไม่อาจมีขึ้นได้

²⁷ Companies Act 2006 Section 360

²⁸ 115 A 3617 (Del. Ch. 1921)

²⁹ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดของประเทศไทยได้แก่ Companies Act 2006 อันเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดกระบวนการในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น ข้อบังคับของบริษัท และคำพิพากษาของศาลที่ยังมีผลใช้บังคับหรือที่เรียกว่ากฎหมายคอมมอน (common law) ในส่วนของข้อบังคับของบริษัท มีการกำหนดข้อบังคับมาตรฐานสำหรับบริษัทจำกัด (Model Articles of Association for Limited Companies) เพื่อเป็นแนวทางให้แก่บริษัทจำกัดในการร่างข้อบังคับของบริษัท และบริษัทจำกัดส่วนใหญ่ก็ใช้ข้อบังคับมาตรฐานดังกล่าว ในอดีต ข้อบังคับมาตรฐานดังกล่าวเรียกว่า Table A ซึ่งใช้บังคับแก่บริษัทจำกัดที่ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 ถึง ค.ศ. 2009

³⁰ Schedule 1 Model Articles for Private Companies Limited by Shares, Article 38

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในทางเดียวกันว่าหากจำนวนผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมไม่ครบองค์ประชุม การประชุมไม่อาจเริ่มขึ้นได้³¹ ดังนี้ การพิจารณาองค์ประชุมนั้นจะต้องพิจารณาในเวลาที่จะเริ่มการประชุม หากจำนวนผู้ถือหุ้นไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การประชุมก็ไม่อาจเริ่มขึ้นได้ แม้ว่าต่อมาจำนวนผู้ถือหุ้นจะมีมากขึ้นจนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมก็ตาม

4.2 ความต่อเนื่องขององค์ประชุม

หากปรากฏว่าผู้ถือหุ้นเข้ามาประชุมครบจำนวนที่จะเป็นองค์ประชุมทำให้การประชุมสามารถเริ่มขึ้นได้ ต่อมาจำนวนผู้ถือหุ้นลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม บริษัทสามารถดำเนินการประชุมต่อไปได้หรือไม่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติในประเด็นนี้ไว้ และ Companies Act 2006 ก็มีได้บัญญัติในกรณีนี้ไว้เช่นกัน เมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของ Model Articles พบว่า Model Articles กำหนดให้องค์ประชุมจะต้องคงอยู่ตลอดระยะเวลาของการประชุม³² หากจำนวนผู้ถือหุ้นลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การประชุมไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ประธานในที่ประชุมจะต้องดำเนินการเลื่อนประชุมออกไป การกำหนดดังกล่าวของ Model Articles เป็นการดำเนินการตาม Table A ที่กำหนดให้องค์ประชุมต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่องตั้งแต่การประกาศใช้ Table A ในปี ค.ศ. 1985³³ การกำหนดดังกล่าวของ Model Articles ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการของบริษัทมาก เพราะบริษัทมีภาระต้องรักษาจำนวนผู้ถือหุ้นให้เพียงพอเป็นองค์ประชุมไว้ตลอดเวลา หากบริษัทไม่ประสงค์ที่จะอยู่ภายใต้ข้อกำหนดดังกล่าวก็ต้องระงับในข้อบังคับของบริษัทให้แตกต่างไปจากที่ Model Articles กำหนด³⁴

คดีที่วางหลักในเรื่องการพิจารณาองค์ประชุมคือ คดี *In Re Hartley Baird*³⁵ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้องค์ประชุมของผู้ถือหุ้นคือ ผู้ถือหุ้นจำนวนสิบคน เมื่อเริ่มการประชุม ผู้ถือหุ้นเข้ามาประชุมครบถ้วนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม ต่อมาผู้ถือหุ้นคนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับมติดังกล่าวออกจากที่ประชุมมีผลทำให้จำนวนผู้ถือหุ้นลดลงจนจำนวนผู้ถือหุ้นที่เหลือไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม ศาลในคดีนี้วินิจฉัยว่า แม้จำนวนผู้ถือหุ้นจะลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมก่อนที่จะมีการออกเสียงลงมติ ที่ประชุมก็ยังสามารถดำเนินการประชุมเพื่อออกเสียงลงมติต่อไปได้ ส่วนประเด็นที่ว่า การดำเนินการประชุมต่อไปของที่ประชุมขัดกับข้อบังคับของบริษัทในเรื่ององค์ประชุมที่กำหนดไว้ให้ต้องมีผู้ถือหุ้นจำนวนสิบคนหรือไม่ นั้น ศาลในคดีนี้มองว่า การ

³¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178

³² Schedule 1 Model Articles for Private Companies Limited by Shares, Article 41.

³³ ดู The Companies (Tables A to F) Regulations 1985, Article 41.

³⁴ Leslie Kosmin and Catherine Roberts, *Company Meetings and Resolutions: Law, Practice and Procedure* (Oxford University Press, 2nd ed, 2013) 12

³⁵ [1955] Ch. 143

ตีความของศาลควรต้องเป็นไปในทางที่ทำให้ก่อให้เกิดผลมิใช่ทำให้เสียเปล่า³⁶ ที่ประชุมจึงสามารถดำเนินการประชุมต่อไปได้

Delaware General Corporation Law ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องนี้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ฎีกาที่ประเด็นดังกล่าวได้ขึ้นสู่การพิจารณาของ Chancery Court ของมลรัฐเดลาแวร์ ในคดี *Atterbury v Consolidated Copper Mines Corp*³⁷ ศาลวางหลักว่าการเริ่มการประชุมผู้ถือหุ้นนั้นจะกระทำขึ้นได้ต้องปรากฏว่ามีองค์ประชุมครบถ้วน แต่ความชอบขององค์ประชุมนั้นไม่ต้องมีอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดการประชุม เมื่อองค์ประชุมของที่ประชุมครบถ้วนเมื่อคราวที่มีการเริ่มการประชุม องค์ประชุมที่ครบถ้วนนั้นก็ถือว่ามิใช่ครบถ้วนตลอดการประชุม³⁸

ผู้เขียนเห็นพ้องกับคำวินิจฉัยของศาลของประเทศอังกฤษและมลรัฐเดลาแวร์ที่ว่า การพิจารณาองค์ประชุมต้องกระทำก่อนที่จะมีการเริ่มการประชุม และเมื่อการประชุมได้เริ่มขึ้นแล้ว แม้ต่อมาจำนวนผู้ถือหุ้นจะลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมก็ไม่ทำให้การประชุมที่เริ่มต้นขึ้นแล้วเสียไป หากการที่องค์ประชุมของผู้ถือหุ้นลดลงส่งผลทำให้การประชุมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือทำให้มติของที่ประชุมที่ได้มาไม่ชอบด้วยผลทำให้ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นจำนวนไม่มากสามารถคัดค้านการกระทำของผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างมากที่สามารถใช้สิทธิตามปกติในที่ประชุมได้ และหากให้ผู้ถือหุ้นจำนวนไม่มากสามารถทำให้การประชุมผู้ถือหุ้นต้องเลิกกันก็จะขัดกับลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยของบริษัท (corporate democracy) อันจะทำให้ผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยสามารถแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวทั้งที่การกระทำนั้นขัดกับประโยชน์ของบริษัท

4.3 ผู้ถือหุ้นจำนวนอย่างน้อยที่เพียงพอในการประชุม

Companies Act 2006 บัญญัติไว้ชัดเจนว่าจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำที่จะต้องเข้าประชุมคือจำนวนสองคน³⁹ ผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวไม่สามารถที่จะเป็นองค์ประชุมได้แม้ว่าผู้ถือหุ้นดังกล่าวจะถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงเกือบทั้งหมด⁴⁰ และหากแม้มีผู้ถือหุ้นจำนวนสองคนเข้าประชุม แต่ผู้ถือหุ้นสองคนนั้นเป็นผู้แทนของบริษัทเดียวกันหรือเป็นผู้ที่ได้รับมอบฉันทะมาจากบุคคลคนเดียวกันก็ไม่ถือว่ามีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมในจำนวนที่เป็นองค์ประชุม⁴¹ ข้อยกเว้นของการกำหนดเรื่องจำนวนผู้ถือหุ้นขั้นต่ำที่ต้องเข้าประชุมเพื่อให้ครบจำนวนที่จะเป็นองค์ประชุม ได้แก่ กรณีที่บริษัทมีผู้ถือหุ้นเพียงคน

³⁶ *In Re Hartley Baird* [1955] Ch. 143 at 146

³⁷ 20 A. 2d 743 (Del. Ch. 1941) ดู *Duffy v Loft, Inc* 151 A. 223 (Del. Ch. 1930)

³⁸ ในบางกรณีแม้ว่าองค์ประชุมของผู้ถือหุ้นจะครบถ้วนแล้ว ต่อมาจำนวนผู้ถือหุ้นลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การประชุมไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ดู *Testa v Jarvis C.A.* No. 12847 (Del.Ch. Dec. 30, 1993, revised, Jan. 12, 1994); *Atterbury v Consolidated Copper Mines Corp*, 20 A. 2d 743, 749-750 (Del. Ch. 1941)

³⁹ Companies Act 2006 Section 318(2)

⁴⁰ *Sharp v Dawes* (1876) 2 QBD 26 (CA); *Re London Flats Ltd* (1969) 2 All ER 744: (1969) 1 WLR 711

⁴¹ Companies Act 2006 Section 318(2) ศาลในคดี *Re M J Shanley Contracting Ltd* (1979) 124 SJ 239 และในคดี *James Prain and Sons Ltd* (1979) 124 SJ 239 ก็วินิจฉัยไปในทางเดียวกัน

เดียว⁴² และในกรณีศาลมีคำสั่งให้เรียกประชุมผู้ถือหุ้นและมีคำสั่งต่อไปว่าผู้ถือหุ้นเพียงคนเดียวก็มีจำนวนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม⁴³

ผู้เขียนเห็นว่าโดยลักษณะพื้นฐานของการประชุมนั้นจะต้องมีการให้และแลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างผู้ที่เข้าร่วมประชุมและในท้ายที่สุด ที่ประชุมจะต้องออกเสียงเพื่อตัดสินใจว่าที่ประชุมจะมีมติในทางใด ดังนั้นการประชุมจึงต้องประกอบด้วยผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยสองคน การประชุมจึงจะเกิดขึ้นได้ ดังที่ Lord President Clyde กล่าวในคดี *Neil M'Leod and Sons Ltd*⁴⁴ ที่ว่า การประชุมไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมหากมีบุคคลเพียงคนเดียวปรากฏในที่ประชุม เนื่องจากไม่มีบุคคลอื่นให้ผู้ที่เข้าประชุมได้เข้าร่วมประชุมด้วย⁴⁵

4.4 องค์ประชุมในการประชุมที่เลื่อนไป

Delaware General Corporation Law ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าในการประชุมที่เลื่อนออกไปนั้นจะต้องมีการพิจารณาองค์ประชุมอีกครั้งหรือไม่ อย่างไรก็ดี ในประเด็นนี้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากข้อบังคับของบริษัท (bylaws) มักกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า เมื่อผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมจนมีจำนวนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมแล้ว หากต่อมาผู้ถือหุ้นมีจำนวนลดลงจนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม การลดลงของผู้ถือหุ้นดังกล่าวนั้นไม่กระทบกับความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำใด ๆ ที่กระทำลงในการประชุมนั้นหรือการประชุมที่เลื่อนออกไป⁴⁶ หรือข้อบังคับอาจกำหนดว่าการมีอยู่ของหุ้นที่ปรากฏในการประชุมนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาองค์ประชุมตลอดระยะเวลาการประชุมที่ดำเนินต่อไปและสำหรับการประชุมที่เลื่อนออกไป เว้นแต่ในกรณีที่มีการกำหนดวันในการพิจารณาผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหม่ในกรณีที่มีการเลื่อนประชุม⁴⁷ ส่วน Companies Act 2006 ก็ไม่มีบทบัญญัติในกรณีนี้เช่นกัน ผู้เขียนเห็นว่าการประชุมที่เลื่อนออกไปนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการประชุมครั้งก่อน เมื่อการประชุมในครั้งก่อนมีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนที่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมแล้ว ในการประชุมที่เลื่อนออกไปนั้นก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาองค์ประชุมอีก

⁴² Companies Act 2006 Section 318(1)

⁴³ Companies Act 2006 Section 306(4)

⁴⁴ 1967 SC 16

⁴⁵ *Neil M'Leod and Sons Ltd* 1967 SC 16 at 21

⁴⁶ ดูข้อบังคับของ De Acquisition 4, Inc. Securities and Exchange Commission, *Bylaws of De Acquisition 4, Inc.* (28 January 2017) <<https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1487933/000122527910000018/exhibit32bylawsdeacquisition.htm>>

⁴⁷ Margaret E. Bartschi, *Foundations of Business Organizations for Paralegals* (Cengage Learning, 2000) Appendix E, 188

5. วาระการประชุม

5.1 การสลับลำดับวาระการประชุม

Delaware General Corporation Law ไม่ได้บัญญัติว่าที่ประชุมสามารถสลับลำดับวาระการประชุมได้ และเมื่อพิจารณาจากถ้อยคำที่ปรากฏในข้อบังคับของบริษัทก็มักกำหนดแต่เพียงว่า คณะกรรมการมีอำนาจในการกำหนดวาระในการประชุม⁴⁸ โดยไม่ได้ระบุในเรื่องการสลับลำดับวาระการประชุมแต่อย่างใด ส่วน Companies Act 2006 ก็ได้กำหนดอนุญาตให้บริษัทสามารถสลับลำดับวาระการประชุมได้เช่นเดียวกัน และเมื่อพิจารณา Model Articles ก็ไม่พบว่าได้มีการกำหนดไว้แต่อย่างใด สำหรับกฎหมายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติแต่เพียงให้บริษัทต้องระบุสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันไว้ในคำบอกกล่าวเรียกประชุม⁴⁹ และกำหนดให้ที่ประชุมปรึกษาเฉพาะกิจการที่ค้างมาแต่วันประชุมก่อนในกรณีที่มีการเลื่อนประชุม⁵⁰ โดยไม่ได้บัญญัติในเรื่องการสลับลำดับวาระการประชุม

หากพิจารณาเฉพาะเรื่องความคล่องตัวในการบริหารจัดการบริษัท การอนุญาตให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามารถสลับลำดับวาระการประชุมก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารจัดการของบริษัท เช่น กรณีที่บริษัทมีวาระการประชุมที่สำคัญมากและผู้ถือหุ้นบางส่วนจำเป็นต้องออกจากที่ประชุมทำให้ไม่สามารถออกเสียงในวาระที่สำคัญได้ ที่ประชุมจึงมีความประสงค์ที่จะสลับลำดับวาระการประชุมเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาในเรื่องที่มีความสำคัญก่อน อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ที่ประชุมสลับลำดับวาระการประชุมได้ก็มีข้อโต้แย้ง ได้แก่ ประการแรก หากพิจารณาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ที่บัญญัติว่าประธานในที่ประชุมผู้ถือหุ้นต้องดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามลำดับระเบียบวาระที่กำหนดไว้ในคำบอกกล่าวเรียกประชุม เว้นแต่ที่ประชุมจะมีมติให้เปลี่ยนลำดับระเบียบวาระด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนผู้ถือหุ้นซึ่งมาประชุม⁵¹ การสลับลำดับวาระการประชุมนั้นจะสามารถกระทำได้หากมีกฎหมายบัญญัติอนุญาต เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้ บริษัทก็ไม่สามารถกระทำได้

ประการที่สอง การให้ที่ประชุมสลับลำดับวาระการประชุมย่อมกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้อยู่ในที่ประชุมในการมีส่วนร่วมในการร่วมประชุมและออกเสียง หากมีการสลับลำดับวาระการประชุม เช่น บริษัทกำหนดวาระการประชุมเรื่องการลงทุนไว้เป็นวาระหลังจากการพิจารณาเรื่องการเลือกตั้งกรรมการ นาย ก. ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งมีกิจธุระทำให้ไม่อาจเข้าประชุมได้ แต่นาย ก. เห็นว่าวาระเรื่องการลงทุนเป็นวาระที่สำคัญจึงตั้งใจว่าจะเดินทางมาเข้าประชุมในวาระการลงทุนให้

⁴⁸ ดู ข้อบังคับของ Harris Corporation. *By-laws of Harris Corporation* (4 February 2017) <<https://www.harris.com/sites/default/files/bylaws.pdf>>

⁴⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175

⁵⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1181

⁵¹ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 103

ทัน ปรากฏว่าที่ประชุมสลับลำดับวาระการประชุมโดยพิจารณาเรื่องการลงทุนก่อนที่จะพิจารณาเรื่องการเลือกตั้งกรรมการ เมื่อนาย ก. เดินทางมาถึงที่ประชุมก็พบว่าที่ประชุมพิจารณาเรื่องการลงทุนไปแล้ว

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดให้บริษัทสามารถสลับลำดับวาระการประชุมได้ทำให้การดำเนินกิจการของบริษัทสามารถกระทำได้อย่างคล่องตัว นอกจากนี้ บริษัทจำกัดเป็นบริษัทที่มีขนาดเล็ก กฎหมายควรกำหนดเงื่อนไขในการดำเนินการบริหารจัดการของบริษัทให้เป็นได้อย่างคล่องตัว จึงควรให้ที่ประชุมสามารถสลับลำดับวาระการประชุมได้ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ ประการแรก การสลับลำดับวาระการประชุมจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมทั่วทุกคน ประการที่สอง การสลับลำดับวาระการประชุมจะกระทำได้หากได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นทุกคน ในแง่การจัดการ ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินการสลับลำดับวาระการประชุมนั้นควรเริ่มดำเนินการโดยประธานในที่ประชุม โดยให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้เสนอให้สลับลำดับวาระและให้เหตุผลประกอบกับการสลับนั้น หากไม่มีผู้ถือหุ้นคนใดโต้แย้ง ประธานในที่ประชุมก็สามารถสลับลำดับวาระตามที่เสนอได้ ในการดำเนินการของประธานในที่ประชุม ประธานในที่ประชุมต้องดำเนินการอย่างเป็นกลาง และมีความยุติธรรม กล่าวคือไม่กระทำการในทางที่ไปบังคับให้ผู้ถือหุ้นเกิดแรงกดดันในการให้ความยินยอมแก่การสลับลำดับวาระ

5.2 การเพิ่มวาระการประชุม

เช่นเดียวกับกรณีการสลับลำดับวาระการประชุม ทั้ง Companies Act 2006 Model Articles และ Delaware General Corporation Law ไม่ได้กำหนดถึงการเพิ่มวาระการประชุม นอกเหนือจากวาระที่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุม แต่ข้อบังคับของบริษัทที่จดทะเบียนในมลรัฐเดลาแวร์กำหนดในเรื่องการรับรองการพิจารณาวาระที่ไม่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุม⁵² การแสดงเจตนารับรองของผู้ถือหุ้นมีผลเป็นการรับรองการที่บริษัทไม่ได้บอกกล่าวแก่ผู้ถือหุ้นให้พิจารณาในเรื่องที่ไม่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุม จึงเห็นได้ว่าถึงแม้ Delaware General Corporation Law ไม่ได้กำหนดให้บริษัทสามารถเพิ่มวาระการประชุมที่ไม่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุมแต่ก็ไม่ได้ห้ามมิให้บริษัทกระทำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ได้บัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถเพิ่มวาระการประชุมได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ บริษัทมักกำหนดให้วาระสุดท้ายของการประชุมผู้ถือหุ้นให้เป็น “วาระอื่น ๆ (ถ้ามี)” ทั้งนี้ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อใดที่กำหนดให้บริษัทต้องระบุไว้ในคำบอกกล่าวเรียกประชุม การกำหนดดังกล่าวอาจเป็นช่องทางให้บริษัทสามารถเพิ่มวาระอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้ที่ประชุมพิจารณาได้

⁵² ดู ข้อบังคับของ LVB Acquisition, Inc. Securities and Exchange Commission, *Amended and Restated Bylaws of LVB Acquisition, Inc* (4 February 2017) < <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1402366/000119312511257754/d228285dex32.htm> >

หากพิจารณาเฉพาะเหตุผลในเรื่องความคล่องตัวของบริษัทในการดำเนินกิจการแล้ว การอนุญาตให้บริษัทสามารถเพิ่มวาระการประชุมเข้าสู่การพิจารณาของผู้ถือหุ้นก็ทำให้คณะกรรมการไม่จำเป็นต้องเรียกประชุมอีกคราอันมีผลทำให้บริษัทไม่มีค่าใช้จ่ายในการต้องจัดการประชุมถึงสองครั้ง และยังทำให้คณะกรรมการสามารถนำมติที่ได้ไปดำเนินการได้ในทันที อย่างไรก็ตาม การให้คณะกรรมการกระทำการดังกล่าวได้ก็อาจมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้น โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เสนอให้เพิ่มวาระการประชุมไม่ได้กระทำการโดยสุจริต เช่น คณะกรรมการต้องการนำเสนอวาระอย่างหนึ่งอย่างใดต่อที่ประชุมและคณะกรรมการรู้ว่าผู้ถือหุ้นบางคนหรือบางกลุ่มไม่เห็นพ้องกับวาระดังกล่าว และอาจอภิปรายในทางโจมตีจนทำให้ที่ประชุมมีมติไม่เห็นชอบในวาระที่เสนอ คณะกรรมการจึงเรียกประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ระบุถึงวาระดังกล่าว เมื่อถึงวันประชุม คณะกรรมการได้นำเสนอวาระที่ตนประสงค์จะเสนอขออนุมัติในวาระ “อื่น ๆ” นอกจากนี้ การกำหนดให้เพิ่มวาระการประชุมอาจกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้อยู่ในที่ประชุมในการมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมและออกเสียง เช่น บริษัทกำหนดวาระการประชุมไว้สี่วาระ คณะกรรมการได้นัดเรียกประชุมผู้ถือหุ้นถูกต้องตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด หลังจากนั้นคณะกรรมการพบว่า มีวาระเร่งด่วนที่ต้องการให้ที่ประชุมพิจารณาจึงประสงค์จะเสนอวาระดังกล่าวต่อที่ประชุมในการประชุมที่ได้เรียกโดยชอบแล้ว ผู้ถือหุ้นทุกคนในที่ประชุมเห็นพ้อง แต่นาย ก. ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งไม่เข้าประชุม เพราะเห็นว่าไม่มีวาระที่ตนเห็นว่าสำคัญ แต่เมื่อบริษัทนำเสนอวาระเพิ่มเติม นาย ก. เห็นว่าวาระนั้นเป็นเรื่องสำคัญและหากมีการแจ้งว่าที่ประชุมจะพิจารณาในเรื่องดังกล่าวตนจะเข้าร่วมประชุม การเพิ่มวาระการประชุมจึงมีผลกระทบต่อตรงต่อนาย ก.

การให้ที่ประชุมพิจารณาวาระที่ไม่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุมยังกระทบต่อสิทธิของผู้ถือหุ้นในการได้รับข้อมูลและการมีเวลาในการพิจารณาเรื่องที่ต้อออกเสียงลงมติ วัตถุประสงค์ประการหนึ่งของการบอกกล่าวเพื่อเรียกประชุมผู้ถือหุ้นล่วงหน้าคือ การให้เวลาแก่ผู้ถือหุ้นในการรับรู้วาระใดเป็นวาระที่จะพิจารณาในที่ประชุมและให้เวลาแก่ผู้ถือหุ้นในการศึกษาข้อมูลและตัดสินใจเบื้องต้นว่าจะลงมติอย่างไร ดังนี้ การเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาวาระที่เพิ่มเติมขึ้นในที่ประชุมโดยไม่ได้แจ้งล่วงหน้า เป็นการบีบบังคับให้ผู้ถือหุ้นต้องลงมติในที่ประชุมทั้งที่ตนไม่มีโอกาสได้รับทราบถึงเรื่องนั้นก่อนและไม่มีโอกาสในการแสวงหาข้อมูลอื่นนอกจากข้อมูลที่ได้รับจากคณะกรรมการ

ผู้เขียนเห็นว่า การกำหนดให้ที่ประชุมสามารถพิจารณาวาระการประชุมที่ไม่ได้ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุมทำให้การดำเนินกิจการของบริษัทสามารถกระทำได้อย่างคล่องตัวดังที่ได้กล่าวข้างต้น แต่ต้องมีการกำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าที่ประชุมผู้ถือหุ้นสามารถกระทำได้ ดังเช่นที่พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 บัญญัติในเรื่องการเพิ่มวาระการประชุมไว้อย่างชัดเจนว่าเมื่อที่ประชุมพิจารณาวาระที่ปรากฏในหนังสือนัดประชุมเสร็จแล้ว ผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด จะขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่อง

อื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในหนังสือนัดประชุมอีกก็ได้⁵³ ผู้เขียนเห็นว่าหากจะมีการแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุญาตให้ที่ประชุมเพิ่มวาระการประชุมได้ การเพิ่มวาระการประชุมจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ ประการแรก ทั้งผู้ถือหุ้นและคณะกรรมการสามารถร้องขอต่อที่ประชุมเพื่อเพิ่มวาระการประชุมได้ ประการที่สอง การเพิ่มวาระการประชุมจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมทั่วทุกคน และประการที่สาม การเพิ่มวาระการประชุมจะกระทำได้หากได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นทุกคน

6. การจัดการประชุมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์

6.1 ความเป็นไปได้ในการจัดการประชุมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติถึงการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นด้วยวิธีการอื่นนอกจากการที่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายต้องเข้ามาปรากฏตัวในที่ประชุมและออกเสียงลงคะแนนในวาระที่นำเสนอเพื่อให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุม ดังนี้ หากผู้ถือหุ้นไม่ได้เดินทางมาเข้าร่วมประชุมแต่ใช้วิธีการเข้าร่วมประชุมและออกเสียงผ่านวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะสามารถทำได้หรือไม่ ในประเด็นนี้ไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยไว้แต่อย่างใด และกรมพัฒนาธุรกิจการค้าก็ได้ออกประกาศหรือมีคำวินิจฉัยในประเด็นนี้เช่นเดียวกัน กรณีที่สามารถนำมาใช้เทียบเคียงกันได้คือ ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ให้ไว้ในปี พ.ศ. 2555 กับกรณีการจัดการประชุมคณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานโดยวิธีอื่นใดซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน⁵⁴ คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กำหนดวิธีการในการประชุมที่กรรมการต้องมาเข้าร่วมประชุมในสถานที่เดียวกันและไม่มีบัญญัติอื่นใดในกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติสามารถจัดการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่องซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมสามารถปรึกษาหารือกันได้แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันแต่อย่างใด ดังนี้ การประชุมของคณะกรรมการนโยบายพลังงานจึงต้องกระทำในสถานที่เดียวกัน

คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ออกประกาศในปี พ.ศ. 2557⁵⁵ รับรองผลของการประชุมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมายถึงแม้ผู้เข้าร่วมประชุมจะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน⁵⁶ ในปี พ.ศ. 2559 กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงได้ออกคำชี้แจง⁵⁷ เพื่อให้สอดคล้อง

⁵³ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 103

⁵⁴ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 1133/2555 เรื่อง การจัดการประชุมโดยวิธีอื่นใดซึ่งผู้ร่วมประชุมมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน

⁵⁵ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557

⁵⁶ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 8

กับประกาศดังกล่าว โดยชี้แจงว่าหากบริษัทประสงค์จะจัดการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ บริษัทต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร⁵⁷ กำหนด⁵⁹

6.2 เงื่อนไขในการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เงื่อนไขการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยชอบตามที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดมีสามประการ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน ผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์⁶⁰

การกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุมอาจมีผลทำให้บริษัทไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังที่ควรจะเป็น เนื่องจากการนำรูปแบบการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อให้ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุมได้ไม่ว่าผู้ถือหุ้นนั้นจะอยู่ ณ ที่แห่งใด การกำหนดให้ผู้ถือหุ้นต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุมจึงขัดกับลักษณะและวัตถุประสงค์พื้นฐานของการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์อันจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของการประชุมในรูปแบบดังกล่าว ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดรายละเอียดมาตรฐานในการจัดการประชุม ต่อมาจึงได้มีการออกประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 เพื่อกำหนดกรอบของรูปแบบในการจัดการประชุม

ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องกระทำผ่านทางระบบควบคุมการประชุมที่มีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศโดยใช้มาตรฐานตามที่ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานรัฐ

⁵⁷ คำชี้แจงของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557

⁵⁸ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

⁵⁹ คำชี้แจงของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 4

⁶⁰ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 1

พ.ศ. 2553⁶¹ กำหนดหรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า⁶² ซึ่งประกาศของคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ข้างต้นกำหนดวิธีการต่าง ๆ ในการจัดการและดูแลระบบการประชุม เช่น การลงทะเบียนผู้ใช้งาน การบริหารจัดการสิทธิของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน้าที่ของผู้ที่รับผิดชอบ การป้องกันมิให้มีการเข้าถึงระบบโดยผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต รวมทั้งการกำหนดให้มีระบบสำรอง และแผนในการจัดการในกรณีที่มีกรณีฉุกเฉินไม่อาจสามารถดำเนินการด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

6.3 การกำหนดข้อบังคับของบริษัท

รายการหนึ่งที่ปรากฏในข้อบังคับของบริษัทคือ กระบวนการในการดำเนินการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น ดังนี้ หากบริษัทจะจัดการประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริษัทต้องกำหนดวิธีการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับหรือไม่ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติได้กำหนดรายละเอียดไว้ในประเด็นนี้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ชี้แจงว่ากรมพัฒนาฯ จำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า หากประสงค์จะประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีการกำหนดเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับของบริษัทมหาชน จำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า⁶³ แต่สำหรับบริษัทจำกัด กรมพัฒนาธุรกิจการค้าไม่ได้กำหนดให้ต้องกำหนดเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับ บริษัทจึงสามารถจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แม้ว่าข้อบังคับของบริษัทจะไม่ได้กำหนดไว้ให้บริษัทสามารถจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

6.4 การจัดส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสาร

ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดวิธีการในการจัดส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมไว้เพิ่มเติมคือ บริษัทสามารถใช้วิธีการส่งด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยการใช้อีเมลได้⁶⁴ โดยต้องส่งตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด⁶⁵ ดังนี้ หากบริษัทจัดการประชุม

⁶¹ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

⁶²ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 4

⁶³คำชี้แจงของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัท จำกัด บริษัทมหาชน จำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5

⁶⁴ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5

⁶⁵คำชี้แจงของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัท จำกัด บริษัทมหาชน จำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6

ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริษัทสามารถจัดส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารอื่นทางอีเมลก็ได้ แต่หากบริษัทไม่ได้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริษัทไม่สามารถส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารอื่นทางอีเมลได้ อย่างไรก็ตาม แม้บริษัทส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารอื่นทางอีเมลแล้ว บริษัทก็ยังคงมีหน้าที่ต้องลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุม⁶⁶ ตามวิธีการพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนด⁶⁷

6.5 ความน่าเชื่อถือของการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ในการวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้เขียนพิจารณาในห้าประเด็น ดังนี้

(1) การยืนยันตัวบุคคล

กระบวนการยืนยันตัวบุคคลของผู้ร่วมประชุมเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อคัดกรองว่าบุคคลใดเป็นผู้มีสิทธิในการเข้าร่วมประชุม แสดงความคิดเห็นและออกเสียงลงมติ หากบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาในระบบการจัดการประชุมย่อมทำให้การประชุมเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ เนื่องจากกรณีบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิเข้ามาในที่ประชุมขัดกับหลักการพื้นฐานของการประชุมที่ว่า ผู้ที่มีสิทธิเข้าประชุมต้องเป็นผู้ถือหุ้นเท่านั้น⁶⁸ ดังนี้ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติจึงกำหนดให้ต้องมีการจัดให้ผู้ถือหุ้นแสดงตนเพื่อร่วมประชุมก่อนร่วมการประชุม⁶⁹ เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าผู้เข้าประชุมเป็นผู้มีสิทธิเข้าประชุม

(2) ความน่าเชื่อถือของระบบจัดการประชุม

ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องกระทำผ่านทางระบบควบคุมการประชุมที่มีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ โดยใช้มาตรฐานตามที่ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานรัฐ พ.ศ. 2553 กำหนดหรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า⁷⁰ ทำให้เห็นได้ว่าหากบริษัทประสงค์จะใช้รูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริษัทไม่สามารถเลือกเอาระบบการประชุมใดมาใช้ก็ได้ แต่บริษัทต้องเลือกใช้ระบบ

⁶⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรค 1

⁶⁷ ระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง ว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท พ.ศ. 2554 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ระเบียบสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกลาง ว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัท (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2559 (ลงวันที่ 23 กันยายน 2559) ข้อ 84/1(2)(2.4),(2.5)

⁶⁸ รัตนไพจิตร, สหธน, กฎหมายลักษณะหุ้นส่วนบริษัท (สำนักพิมพ์วิญญูชน, พิมพ์ครั้งที่ 3, 2560), 407

⁶⁹ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6(1)

⁷⁰ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 4

จัดการประชุมที่มีการควบคุมการประชุมที่ได้มาตรฐานตามที่ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดหรือระบบอื่นที่มีมาตรฐานเทียบเท่า นอกจากการมีระบบจัดการประชุมที่เหมาะสมแล้ว ระบบดังกล่าวต้องมีความพร้อมในการใช้งานตลอดเวลา⁷¹ นอกจากนี้บริษัทจะต้องมอบหมายให้มีบุคคลทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมระบบประชุมเพื่อดูแลบริหารจัดการระบบเพื่อตรวจสอบการทำงานของระบบตั้งแต่ก่อนเริ่มการประชุมจนกระทั่งการประชุมในแต่ละครั้งเสร็จสิ้น⁷² หน้าที่ของผู้ควบคุมระบบประชุมรวมถึงหน้าที่ต้องแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร่วมประชุมโดยการเข้าถึงระบบแบบระยะไกล (remote access) ได้ด้วย⁷³

เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออย่างสูงสุด ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดมาตรฐานของระบบประชุมให้ต้องมีระบบสำรองที่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน รวมทั้งต้องจัดทำแผนเตรียมความพร้อมกรณีฉุกเฉินในกรณีที่บริษัทไม่สามารถดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้สามารถใช้งานสารสนเทศได้ตามปกติอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้มีบุคลากรในการดูแลรับผิดชอบระบบสำรอง ทั้งยังต้องทดสอบสภาพความพร้อมใช้งานของระบบสารสนเทศระบบสำรองและระบบแผนเตรียมพร้อมกรณีฉุกเฉินอย่างสม่ำเสมอ⁷⁴

(3) การใช้ข้อมูลเป็นหลักฐาน

ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ต้องมีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้ถือหุ่นตลอดระยะเวลาในการประชุมและให้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม⁷⁵ และประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้ต้องบันทึกข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์⁷⁶ ที่เกิดจากการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้ถือหุ่นอีกด้วย⁷⁷ การบันทึกเสียง

⁷¹ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6

⁷²ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 3

⁷³ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6

⁷⁴ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ข้อ 12

⁷⁵ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6(3)

⁷⁶การบันทึกข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์เป็นการบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลาหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ ดู ข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 2

⁷⁷ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 4 วรรคสอง

หรือทั้งเสียงและภาพของผู้ถือหุ้นและข้อมูลจากรคอมพิวเตอร์จะต้องบันทึกในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความมั่นคงปลอดภัยและน่าเชื่อถือตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดด้วย⁷⁸

(4) ลักษณะของการเข้าร่วมประชุม

เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหลายไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่เดียวกันหรือไม่ สามารถปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านระบบควบคุมการประชุม ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดให้ระบบควบคุมการประชุมจะต้องทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถสื่อสารถึงกันได้ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้วยเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ⁷⁹ อันมีผลทำให้ผู้ร่วมประชุมสามารถสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้สองทาง⁸⁰

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถรับฟังเสียงหรือทั้งเสียงและภาพได้อย่างชัดเจนครบถ้วน ระบบควบคุมการประชุมจะต้องแสดงผลข้อมูลจากระบบเทคโนโลยีให้ผู้ร่วมประชุมสามารถรับรู้ได้⁸¹ รวมทั้งมีการติดตั้งวัสดุเพื่อทำหน้าที่ซับเสียงที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีเสียงก้องหรือเสียงสะท้อน⁸² ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังกำหนดให้ผู้ร่วมประชุมสามารถดูข้อมูลการประชุมที่กำลังนำเสนอในที่ประชุมผ่านเครื่องหรืออุปกรณ์สื่อสารใด ๆ ของตนได้ตลอดระยะเวลาในการประชุม เว้นแต่จะมีกรณีที่มีการตัดสัญญาณภาพหรือทั้งสัญญาณเสียงและสัญญาณภาพ หรือหยุดการส่งข้อมูลให้เครื่องมือหรืออุปกรณ์สื่อสารของผู้ร่วมประชุมโดยมีเหตุจำเป็นหรือกรณีฉุกเฉิน⁸³

(5) ความปลอดภัยของข้อมูล

ความปลอดภัยของข้อมูลเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้เข้าร่วมประชุมที่เก็บรักษาไว้มีความสำคัญมาก เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม⁸⁴ และยังใช้เป็นหลักฐานการประชุม ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในส่วนของความมั่นคงปลอดภัยของการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้เข้าร่วมประชุมให้บริษัทต้อง

⁷⁸ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 4 วรรคสาม

⁷⁹ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5(1)

⁸⁰ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5(3)

⁸¹ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5 วรรคสอง (1)

⁸² ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 5 วรรคสอง (2)

⁸³ ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 8

⁸⁴ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 74/2557 เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ข้อ 6(3)

ดำเนินการให้มีเทคโนโลยีหรือมาตรการในการป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อมูล เว้นแต่เป็นการรับรอง บันทึกเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามปกติ⁸⁵ นอกจากนี้ บริษัทจึงต้องกำหนดวิธีการที่เชื่อถือได้ในการระบุตัวตนผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบควบคุมการประชุม เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าผู้ที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่บันทึกไว้เป็นผู้มีสิทธิในการเข้าถึงเท่านั้น⁸⁶ บริษัทยังมีหน้าที่ต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์และต้องจัดการให้มีมาตรการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการบันทึกข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์โดยใช้วิธีการที่มีความมั่นคงปลอดภัยและมีความน่าเชื่อถือ⁸⁷

จากการพิจารณากฎเกณฑ์จากประกาศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในห้าประเด็นข้างต้นพบว่ากฎเกณฑ์ให้ความสำคัญกับทั้งระบบการจัดการประชุม ข้อมูลที่ได้จากการประชุมและสิทธิของผู้ถือหุ้นในการร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ การจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงมีความน่าเชื่อถืออย่างมาก อันมีผลเป็นการลดข้อกังขาและความกังวลของทั้งบริษัทและผู้ถือหุ้นในความน่าเชื่อถือระบบดังกล่าวอันทำให้มติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ได้มาเป็นมติที่ชอบด้วยกฎหมายไม่อาจถูกโต้แย้งได้

Delaware General Corporation Law กำหนดกรอบของการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้กว้าง ๆ โดยกำหนดแต่เพียงว่าหากบริษัทมีกระบวนการที่เหมาะสมในการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ จะถือว่าผู้ถือหุ้นหรือผู้รับมอบฉันทะได้เข้าร่วมประชุมและออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยชอบแล้ว การดำเนินการที่เพียงพอดังกล่าว ได้แก่ การยืนยันตัวบุคคลของผู้ถือหุ้นหรือผู้รับมอบฉันทะ บริษัทได้ให้โอกาสแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้รับมอบฉันทะอย่างเพียงพอในการเข้าร่วมและการออกเสียงในที่ประชุม รวมถึงให้โอกาสในการอ่านหรือการได้ยินการดำเนินการประชุมไปพร้อม ๆ กัน และบริษัทจะต้องเก็บข้อมูลในการกระทำอย่างใด ๆ ของผู้ถือหุ้นหรือผู้รับมอบฉันทะดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน⁸⁸ ส่วน Companies Act 2006 บัญญัติรับรองการประชุมที่ผู้ถือหุ้นไม่จำเป็นต้องมาปรากฏตัว ณ ที่ประชุมไว้อย่างชัดเจน โดยรับรองให้การประชุมที่จัดขึ้นด้วยวิธีการที่ผู้ถือหุ้นไม่ได้เข้ามาร่วมประชุมในสถานที่เดียวกันโดยใช้วิธีการประชุมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าประชุม แสดงความคิดเห็นและออกเสียงผ่านทางระบบดังกล่าวได้เป็นการประชุมที่ชอบ⁸⁹ จึงเห็นได้ว่าทั้ง Delaware General Corporation Law และ Companies Act 2006 บัญญัติไปในทางเดียวกันคือ กฎหมายทั้งสองรับรองวิธีการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แต่ไม่ได้กำหนดรูปแบบหรือระบบที่บริษัทต้องใช้ในการจัดการประชุมไว้อย่างชัดเจน

⁸⁵ข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 1(1)

⁸⁶ข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 1(2)

⁸⁷ข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2557 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ข้อ 2

⁸⁸Delaware General Corporation Law § 211(a)(1)

⁸⁹Companies Act 2006 Section 360A(1)

หากเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายที่ใช้บังคับในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทย มลรัฐเดลาแวร์และอังกฤษจะเห็นว่ามาตรฐานที่ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดอยู่ในระดับสูงสุด เหตุที่เป็นเช่นนั้นคือ ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใช้บังคับกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในทุกกรณีทั้งที่เป็นการประชุมของภาครัฐหรือภาคเอกชน รวมทั้งการประชุมในทุกระดับ การกำหนดกฎหมายที่มีความเข้มงวดนี้มีผลดีคือ ทำให้การประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความน่าเชื่อถือทั้งต่อผู้ถือหุ้นและบริษัทที่จะนำมาตีไปดำเนินการ อย่างไรก็ตาม การกำหนดความเข้มงวดในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นไม่กี่รายให้อยู่ในระดับเดียวกันกับการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อพิจารณาการที่มีความสำคัญระดับประเทศย่อมไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ การที่บริษัทต้องใช้ระบบการจัดการประชุมที่ได้มาตรฐานตามที่ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดย่อมเป็นภาระแก่บริษัทขนาดเล็กมากเกินไป และเมื่อบริษัทต้องใช้ระบบการจัดการประชุมที่มีมาตรฐานในระดับสูง บริษัทย่อมไม่ประสงค์ที่จะใช้เงินลงทุนจำนวนมากเพื่อเข้าใช้บริการระบบดังกล่าว ทำให้การมีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่อนุญาตให้สามารถนำรูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อประโยชน์ให้การประกอบธุรกิจมีความคล่องตัวไม่สมประสงค์

6.6 วิธีการออกเสียง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากไม่มีข้อบังคับกำหนดเป็นอย่างอื่น วิธีการออกเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้นทำได้สองวิธีคือ การลงคะแนนแบบเปิดเผยและการลงคะแนนแบบลับ หากการประชุมกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้วิธีการลงคะแนนแบบเปิดเผยคือ ให้ผู้ถือหุ้นออกเสียงด้วยการชুমือ⁹⁰ การออกเสียงลงคะแนนเสียงย่อมสามารถทำได้โดยง่าย แต่สำหรับกรณีที่ใช้วิธีการลงคะแนนแบบลับ หากผู้ถือหุ้นทุกคนอยู่ในสถานที่เดียวกัน การลงคะแนนแบบลับก็สามารถทำได้โดยสะดวก แต่ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นไม่ได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน การลงคะแนนแบบลับย่อมไม่สามารถทำได้โดยใช้วิธีการปกติ ดังนั้น บริษัทจึงต้องใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้ถือหุ้นสามารถลงคะแนนแบบลับผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ วิธีการหนึ่งที่น่านำมาใช้ได้คือ การลงคะแนนผ่านทางระบบที่ไม่แสดงว่าผู้ถือหุ้นแต่ละคนออกเสียงในทางใดและสามารถเก็บรักษาข้อมูลการออกเสียงของผู้ถือหุ้นไว้เป็นความลับ

⁹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1182

7. การได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุม

ลักษณะของการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมสามารถกระทำได้อีกวิธีการหนึ่งคือ การให้ผู้ถือหุ้นแสดงออกซึ่งความประสงค์ของตนผ่านทางเอกสารและบริษัทรวบรวมความประสงค์ของผู้ถือหุ้นที่ได้รับเพื่อให้ได้มาซึ่งมติ กฎหมายของของประเทศอังกฤษและมลรัฐเดลาแวร์กำหนดในเรื่องการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมโดยไม่ต้องจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บทบัญญัติของ Companies Act 2006 บัญญัติอนุญาตให้บริษัทได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยใช้วิธีการส่งมติลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ถือหุ้นและผู้ถือหุ้นส่งมติกลับมายังบริษัท⁹¹ ส่วน Delaware General Corporation Law กำหนดให้บริษัทใช้วิธีการในการขอให้ผู้ถือหุ้นให้ความเห็นชอบกับเรื่องที่เสนอและส่งหนังสือให้ความเห็นชอบนั้นกลับมายังบริษัท⁹²

7.1 ความเป็นไปได้ในการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติถึงการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นด้วยวิธีการอื่นนอกจากการที่ผู้ถือหุ้นทั้งหลายต้องเข้ามาปรากฏตัวในที่ประชุมและออกเสียงลงคะแนนเพื่อให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุม และในประเด็นนี้ไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาของศาลฎีกาหรือคำวินิจฉัยของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแต่อย่างใด กรณีที่สามารถนำมาใช้เทียบเคียงกันได้คือ ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในกรณีที่บริษัทมหาชนจำกัดประสงค์จะใช้วิธีการได้มาซึ่งมติของคณะกรรมการโดยใช้วิธีการเวียนมติและให้กรรมการทุกคนลงชื่อของตนไว้ในเอกสารคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่าพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์ให้มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อ “ให้กรรมการแต่ละคนได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อดำเนินกิจการของบริษัทให้เป็นไปโดยเหมาะสม”⁹³ ดังนั้น การที่จะถือว่ามีการประชุมกันจะต้องปรากฏให้มีการให้กรรมการมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างกันก่อนที่จะมีการลงมติ แต่การใช้มติเวียนนั้น กรรมการไม่มีโอกาสดังกล่าว การใช้มติเวียนไม่สามารถกระทำได้

ประเด็นเดี๋ยวนี้นี้ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ออกประกาศในเรื่องการจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัด⁹⁴ ในปี พ.ศ. 2551 เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัท

⁹¹ Companies Act 2006 Part 13 Resolutions and meetings, Chapter 2 Written Resolutions

⁹² Delaware General Corporation Law § 228

⁹³ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 75/2536 เรื่อง การรับจดทะเบียนข้อบังคับและการควบบริษัท ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 หน้า 4

⁹⁴ ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การจดทะเบียนข้อบังคับของบริษัทจำกัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วันที่ 10 กันยายน 2551

กรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้อ้างถึงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งวินิจฉัยในประเด็นเดียวกันกับกรณีบริษัทมหาชนจำกัดและกำหนดว่า การกำหนดในข้อบังคับของบริษัทที่ห้ามติดคณะกรรมการสามารถทำเป็นมติเวียนโดยไม่ต้องจัดการประชุมคณะกรรมการบริษัทที่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากการกำหนดข้อบังคับให้ได้มาซึ่งมติคณะกรรมการโดยไม่มีการจัดการประชุมเป็นการกระทำที่หลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

จึงเห็นได้ว่า ถึงแม้จะไม่ปรากฏคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในประเด็นที่ว่าบริษัทจะสามารถดำเนินการให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่ต้องจัดการประชุมได้หรือไม่นั้น หากพิจารณาจากแนวทางในการตีความของทั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาและกรมพัฒนาธุรกิจการค้าแล้ว ก็เห็นได้ว่าการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุมไม่อาจกระทำได้เช่นเดียวกัน ดังนี้ หากจะมีการรับเอาซึ่งวิธีการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุมก็จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

7.2 เงื่อนไขของการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุม

หากมีการกำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้บริษัทสามารถใช้วิธีการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุมได้ เงื่อนไขที่ต้องปรากฏไว้ ได้แก่

7.2.1 กรณีที่บริษัทสามารถได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุม

Delaware General Corporation Law ไม่ได้กำหนดว่าบริษัทสามารถใช้รูปแบบการได้มาซึ่งความเห็นชอบของผู้ถือหุ้นในวาระใด⁹⁵ ทำให้บริษัทสามารถใช้รูปแบบการได้มาซึ่งความเห็นชอบของผู้ถือหุ้นในวาระใดก็ได้ ส่วน Companies Act 2006 กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าบริษัทสามารถใช้วิธีการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมโดยไม่มีจัดการประชุมกับทุกวาระ เว้นแต่วาระถอดถอนกรรมการออกจากตำแหน่งก่อนที่กรรมการจะดำรงตำแหน่งจนครบวาระ และวาระถอดถอนผู้สอบบัญชีออกจากตำแหน่งก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะดำรงตำแหน่งจนครบวาระเท่านั้น⁹⁶ ผู้เขียนเห็นพ้องกับการบัญญัติกฎหมายของ Companies Act 2006 ที่กำหนดกรอบของการได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีจัดการประชุม มติที่ได้มาโดยไม่มีจัดการประชุมใช้ได้กับมติใด ๆ ก็ได้ที่ไม่ใช่มติพิเศษรวมถึงมติในการเลือกตั้งและถอดถอนกรรมการ เพราะมติดังกล่าวเป็นมติที่มีความสำคัญอย่างมาก จึงควรให้ผู้ถือหุ้นเข้ามาร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็นและออกเสียงลงมติ

⁹⁵ ดู Delaware General Corporation Law § 228(a)

⁹⁶ Companies Act 2006 Section 288

7.2.2 สิทธิของผู้ถือหุ้นในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้น โดยไม่มีการจัดประชุม

ประเด็นที่พิจารณาคือ นอกเหนือจากคณะกรรมการแล้ว ผู้ถือหุ้นมีสิทธิในการดำเนินการให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุมหรือไม่ Companies Act 2006 กำหนดให้ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งหรือหลายคนที่มีสิทธิ์ร้อยละห้าหรือจำนวนที่น้อยกว่าดังที่ระบุไว้ในข้อบังคับของบริษัทของสิทธิในการออกเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นทั้งหมดที่มีสิทธิออกเสียงลงมติสามารถร้องขอให้ใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุม⁹⁷ ถึงแม้ Companies Act 2006 จะกำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิร้องขอให้ใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุมได้ แต่กฎหมายก็ไม่ได้ให้อำนาจแก่ผู้ถือหุ้นในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุมด้วยตนเอง ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิข้างต้นต้องดำเนินการร้องขอให้บริษัทดำเนินการตามที่ร้องขอ ส่วน Delaware General Corporation Law ไม่ได้กำหนดให้ผู้ถือหุ้นสามารถดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งมติจากผู้ถือหุ้นกระทำได้โดยการใช้วิธีการส่งเอกสารเพื่อขอความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้น⁹⁸

ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางของ Companies Act 2006 ในการกำหนดสิทธิแก่ผู้ถือหุ้นในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุมเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้สิทธิทั้งคณะกรรมการและผู้ถือหุ้นในการดำเนินการเรียกประชุมผู้ถือหุ้น อย่างไรก็ตาม หากผู้ถือหุ้นประสงค์จะดำเนินการส่งเอกสารไปยังผู้ถือหุ้นทั้งหลายเพื่อให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุม ผู้ถือหุ้นไม่สามารถดำเนินการได้เอง แต่จะต้องร้องขอให้คณะกรรมการดำเนินการให้ ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิร้องขอให้คณะกรรมการดำเนินการได้จะต้องถือหุ้นในสัดส่วนร้อยละยี่สิบแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท โดยผู้ถือหุ้นเหล่านี้ต้องเข้าชื่อทำหนังสือขอให้กรรมการเรียกประชุม และในหนังสือขอให้เรียกประชุมนั้นต้องระบุว่าจะให้กรรมการเรียกประชุมเพื่อกิจการใด⁹⁹ สัดส่วนการถือหุ้นร้อยละยี่สิบแห่งจำนวนหุ้นของบริษัทนั้นเป็นสัดส่วนที่ใช้กับกรณีที่ผู้ถือหุ้นร้องขอให้คณะกรรมการเรียกประชุมวิสามัญ

7.2.3 การกำหนดตัวผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิได้รับเอกสาร

Companies Act 2006 กำหนดให้ผู้ที่มีสิทธิได้รับมติลายลักษณ์อักษรคือ ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงในวันที่มีการส่งมติ (circulation date) หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้ที่มีสิทธิออกเสียงในวันที่มีการเวียนมติ ผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงคือ ผู้ถือหุ้นที่ได้รับสำเนาติดฉบับแรก¹⁰⁰ Companies Act 2006 จึงไม่ได้บัญญัติบังคับให้บริษัทต้องปิดทะเบียนผู้ถือหุ้น สำหรับ Delaware General Corporation Law คณะกรรมการเป็นผู้กำหนดวันเพื่อระบุตัวผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงให้ความ

⁹⁷ Companies Act 2006 Section 292

⁹⁸ ดู Delaware General Corporation Law § 211(a)

⁹⁹ ดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1173

¹⁰⁰ Companies Act 2006 Section 289

ยินยอม โดยคณะกรรมการกำหนดได้ในระหว่างศูนย์ถึงสิบวันหลังจากที่คณะกรรมการมีมติ หากคณะกรรมการไม่ได้กำหนดวันไว้ และหากคณะกรรมการต้องดำเนินการบางประการตามที่กฎหมายกำหนดก่อน¹⁰¹ วันที่ระบุตัวผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงคือ วันแรกที่บริษัทได้รับเอกสารให้ความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้น แต่หากคณะกรรมการไม่ต้องดำเนินการบางประการตามที่กฎหมายกำหนดก่อน วันที่ระบุตัวผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิที่มีสิทธิออกเสียงคือ วันก่อนหน้าวันที่คณะกรรมการมีมติกระทำการตามที่กฎหมายกำหนด¹⁰²

ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายควรกำหนดให้บริษัทปิดทะเบียนผู้ถือหุ้น เนื่องจากการได้มาซึ่งมติของผู้ถือหุ้นเป็นเรื่องสำคัญ และเมื่อไม่มีการจัดการประชุมขึ้นและใช้แต่เพียงการส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้น ความชัดเจนว่าผู้ถือหุ้นคนใดเป็นผู้มีสิทธิในการรับเอกสารเพื่อออกเสียงว่าตนจะเห็นด้วยกับเรื่องที่ขอความเห็นชอบหรือไม่จึงเป็นสาระสำคัญ การกำหนดวันที่ชัดเจนทำให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบว่าตนมีสิทธิในการได้รับเอกสารและออกเสียงเพื่อลงมติหรือไม่ ความชัดเจนดังกล่าวยังมีประโยชน์ในการบริหารจัดการของบริษัทเพราะการกำหนดดังกล่าวจะทำให้บริษัททราบอย่างแน่ชัดว่าบุคคลใดที่บริษัทต้องส่งเอกสารให้ บริษัทจะได้ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

7.2.4 กระบวนการในการจัดส่งเอกสาร

กระบวนการในการจัดส่งเอกสารสามารถแยกออกได้เป็นสองช่วงเวลาคือ ช่วงเวลาในการจัดส่งเอกสารจากบริษัทไปยังผู้ถือหุ้น และช่วงเวลาในการจัดส่งเอกสารจากผู้ถือหุ้นกลับมายังบริษัท

(1) การจัดส่งเอกสารจากบริษัทไปยังผู้ถือหุ้น

กฎหมายจะต้องกำหนดวิธีการในการจัดส่งเอกสารไปยังผู้ถือหุ้นให้มีความชัดเจน โดยต้องกำหนดว่าบริษัทสามารถจัดส่งเอกสารในรูปแบบใด Delaware General Corporation Law ไม่ได้ระบุวิธีการในการจัดส่งเอกสารจากบริษัทไปยังผู้ถือหุ้นไว้อย่างชัดเจน ส่วน Companies Act 2006 บัญญัติรับรองวิธีการจัดส่งสำเนามติทั้งในรูปเอกสาร เอกสารอิเล็กทรอนิกส์หรือให้ข้อมูลทางเว็บไซต์¹⁰³ นอกจากนี้ในเรื่องรูปแบบแล้ว Companies Act 2006 ยังกำหนดให้ทางเลือกแก่บริษัทในการจัดส่งสำเนามติให้แก่ผู้ถือหุ้นทุกคนในคราวเดียวกันหากเป็นไปได้ หรือหากบริษัทสามารถกระทำได้โดยไม่เป็นการชักช้าเกินสมควร บริษัทสามารถส่งสำเนามติฉบับเดียวให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนที่ละราย หรืออาจส่งสำเนามากกว่าหนึ่งฉบับให้กับผู้ถือหุ้นแต่ละคนที่ละราย หรืออาจส่งเอกสารทั้ง

¹⁰¹ เช่น กรณีการควบรวมกิจการระหว่างบริษัทตั้งแต่สองบริษัทขึ้นไป (merger or consolidation) จะต้องมิตติของคณะกรรมการอนุมัติการควบรวมกิจการนั้นก่อน Delaware General Corporation Law § 251(b) กรณีการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิ (certificate of incorporation) จะต้องมิตติของคณะกรรมการอนุมัติการแก้ไขนั้นก่อน Delaware General Corporation Law § 242(b)(1)

¹⁰² Delaware General Corporation Law § 213(b)

¹⁰³ Companies Act 2006 Section 291(3)

ในรูปแบบเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนและส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนที่ละรายไปพร้อมกันก็ได้¹⁰⁴

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดให้บริษัทจัดส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นในรูปแบบเอกสารหรือ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามความประสงค์ของผู้ถือหุ้น ผู้เขียนไม่เห็นพ้องกับ Companies Act 2006 ที่กำหนดทางเลือกให้กับบริษัทในการจัดส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นในหลายรูปแบบ แต่ควรกำหนดให้การจัดส่งเอกสารดังกล่าวควรกระทำโดยจัดส่งให้กับผู้ถือหุ้นทุกคนพร้อมกันในคราวเดียว การจัดส่งเอกสารด้วยวิธีดังกล่าวจะทำให้การได้มาซึ่งมติมีความรวดเร็วและช่วยป้องกันปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้ถือหุ้น เช่น หากมีการส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้นที่ละราย ผู้ถือหุ้นรายหลังที่ได้รับเอกสารย่อมรู้ว่าผู้ถือหุ้นที่ลงนามในเอกสารก่อนหน้าตนออกเสียงอย่างไรอันอาจทำให้ผู้ถือหุ้นรายหลังที่ได้รับเอกสารเกิดความไม่พอใจ และอาจทำให้ผู้ถือหุ้นรายแรกที่ได้รับเอกสารเกิดความรู้สึกกังวลหากผู้ถือหุ้นรายหลังที่ได้รับเอกสารทราบว่าตนออกเสียงในทางใด

(2) การจัดส่งเอกสารจากผู้ถือหุ้นกลับมายังบริษัท

Companies Act 2006 กำหนดระยะเวลาที่ผู้ถือหุ้นต้องให้ความเห็นชอบกับมติให้เป็นไปตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนด หากข้อบังคับของบริษัทไม่ได้ระบุไว้ ผู้ถือหุ้นจะต้องให้ความเห็นชอบต่อมติภายในระยะเวลาสี่สิบแปดวันนับแต่วันที่เริ่มมีการส่งสำเนามติ หากพ้นเวลาตามที่ข้อบังคับของบริษัทหรือกฎหมายกำหนด ความเห็นชอบของผู้ถือหุ้นไม่มีผลแต่อย่างใด และหากปรากฏว่าผู้ถือหุ้นไม่ได้ให้ความยินยอมก่อนระยะเวลาที่กำหนด มติลายลักษณ์อักษรนั้นก็ไม่ได้รับความเห็นชอบ¹⁰⁵ เอกสารให้ความเห็นชอบที่ส่งให้กับบริษัทนั้นอาจอยู่ในรูปเอกสารหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ เมื่อผู้ถือหุ้นให้ความเห็นชอบต่อมติแล้ว ผู้ถือหุ้นไม่สามารถเพิกถอนความเห็นชอบที่ได้¹⁰⁶

ส่วน Delaware General Corporation Law กำหนดให้ผู้ถือหุ้นจะต้องส่งความเห็นชอบกลับมายังบริษัทหรือบุคคลที่บริษัทมอบหมายให้เป็นผู้รับหนังสือให้ความเห็นชอบภายในเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่บริษัทได้รับความเห็นชอบแรก โดยผู้ถือหุ้นสามารถนำหนังสือมามอบด้วยตนเอง หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนที่มีการส่งไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นเพื่อเป็นการแจ้งแก่ผู้ถือหุ้นว่าบริษัทได้รับหนังสือที่ผู้ถือหุ้นส่งให้แล้ว¹⁰⁷ หรือส่งความเห็นชอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์มายังบริษัท¹⁰⁸ หากผู้ถือหุ้นส่งหนังสือให้ความเห็นชอบพ้นจากเวลาที่กำหนด

¹⁰⁴ Companies Act 2006 Section 291(3)

¹⁰⁵ Companies Act 2006 Section 297

¹⁰⁶ Companies Act 2006 Section 296

¹⁰⁷ Delaware General Corporation Law § 228(a)

¹⁰⁸ Delaware General Corporation Law § 288(d)(1)

ความเห็นชอบไม่มีผลใช้บังคับ¹⁰⁹ หลังจากที่บริษัทได้รับความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้นแล้ว บริษัทมีหน้าที่ที่จะต้องทำหนังสือแจ้งให้ผู้ถือหุ้นที่ไม่ได้ให้ความเห็นชอบทราบถึงมติที่ได้รับอนุมัติโดยพลัน¹¹⁰

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง Companies Act 2006 และ Delaware General Corporation Law ผู้เขียนเห็นว่าข้อกำหนดให้บริษัทสามารถกำหนดกรอบระยะเวลาในการให้ผู้ถือหุ้นต้องส่งเอกสารกลับมายังบริษัทได้เองดังที่ Companies Act 2006 กำหนดมีความเหมาะสมมากกว่า เพราะบริษัทสามารถกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับลักษณะและสภาพการประกอบกิจการของตนได้อย่างเหมาะสม ระยะเวลาดังกล่าวควรต้องกำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทมิใช่เป็นอำนาจของคณะกรรมการที่สามารถกำหนดอย่างไรก็ได้เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่ให้อำนาจในการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการมากเกินไป

ในประเด็นเรื่องวิธีที่ผู้ถือหุ้นจะดำเนินการจัดส่งเอกสารกลับมายังบริษัท ทั้ง Companies Act 2006 และ Delaware General Corporation Law กำหนดให้วิธีการไว้อย่างหลากหลาย ผู้เขียนเห็นว่าผู้ถือหุ้นสามารถส่งเอกสารให้ความเห็นชอบกลับมายังบริษัทในรูปเอกสารหรือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ตามความประสงค์ของผู้ถือหุ้น และหากผู้ถือหุ้นไม่ส่งเอกสารกลับมายังบริษัทภายในเวลาที่กำหนดถือว่าผู้ถือหุ้นไม่ได้ให้ความเห็นชอบ หรือหากผู้ถือหุ้นส่งเอกสารให้ความเห็นชอบหลังจากระยะเวลาที่กำหนด ความเห็นชอบของผู้ถือหุ้นเป็นอันสิ้นผลไป นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าความเห็นชอบที่ผู้ถือหุ้นให้แก่บริษัทไม่สามารถเพิกถอนได้

7.2.5 สิทธิของผู้ถือหุ้นในการร้องขอให้มีการจัดการประชุม

ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นคนใดไม่เห็นพ้องกับการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุม ทั้ง Companies Act 2006 และ Delaware General Corporation Law บัญญัติไปในทิศทางเดียวกันคือ กฎหมายไม่ได้กำหนดให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นในการร้องขอต่อบริษัทให้จัดการประชุมในรูปแบบปกติแต่อย่างใด

ผู้เขียนเห็นว่าข้อกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นในการร้องขอให้มีการจัดการประชุม ผู้ถือหุ้นชั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นอาจเชื่อว่าวาระที่ขอให้ออกเสียงให้ความเห็นชอบหรือไม่นั้นเป็นวาระที่มีความสำคัญ หรือตนประสงค์ที่จะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากคณะกรรมการหรือเห็นว่าจำเป็นต้องมีการถกเถียงเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในที่ประชุม การได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมจึงไม่เหมาะสม นอกจากนี้ เนื่องจากผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิในการบริหารจัดการบริษัท ดังเช่นกรรมการ การเข้าประชุมผู้ถือหุ้นในรูปแบบปกติเป็นเพียงโอกาสแต่เพียงอย่างเดียวของผู้ถือหุ้นในการเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมซึ่งโดยปกติ การเข้าประชุมผู้ถือหุ้นจึงเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นทุกคน การให้สิทธิแก่ผู้ถือหุ้นในการร้องขอให้มีการจัดการประชุมจึงมีความจำเป็น

¹⁰⁹ Delaware General Corporation Law § 228(c)

¹¹⁰ Delaware General Corporation Law § 288(e)

อย่างไรก็ดี การให้สิทธิผู้ถือหุ้นในการร้องขอต่อบริษัทให้จัดการประชุมส่งผลกระทบต่อหลายประการ กล่าวคือ หากกำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีสิทธิร้องขอให้มีการจัดการประชุมย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรูปแบบการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมและกระทบต่อการบริหารจัดการของบริษัท เพราะบริษัทต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งมติจากผู้ถือหุ้นถึงสองคราวอันมีผลทำให้บริษัทอาจไม่ประสงค์จะใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมเพราะเกรงว่าในท้ายที่สุด ผู้ถือหุ้นก็จะร้องขอให้บริษัทจัดการประชุม นอกจากนี้ การให้สิทธิดังกล่าวอาจเป็นช่องทางให้กับผู้ถือหุ้นที่ไม่สุจริตใช้ในการถ่วงเวลา

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าหากกฎหมายบัญญัติอนุญาตให้มีการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมแล้ว ผลทางกฎหมายของการประชุมด้วยวิธีการนี้จะต้องเป็นอย่างเดียวกันกับการได้มาซึ่งมติในรูปแบบปกติ ผู้ถือหุ้นจึงไม่มีสิทธิในการร้องขอให้บริษัทจัดการประชุมเว้นแต่การดำเนินการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมกระทำโดยมิชอบ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนควรมีการกำหนดไว้ให้ชัดแจ้งถึงการรับรองผลของมติดังเช่นที่ Companies Act 2006 และ Delaware General Corporation Law กำหนดไว้อย่างชัดเจนในเรื่องผลของการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดการประชุมว่า มติที่ได้มาโดยไม่มีการจัดการประชุมนั้นเป็นมติที่มีผลใช้บังคับได้เสมือนมีการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น¹¹¹

8. ความไม่ชอบของมติและการเพิกถอนมติ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเหตุในการเพิกถอนมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นไว้ในสามส่วน ได้แก่ การนัดเรียกประชุม การประชุม และการลงมติ หากการดำเนินการในสามส่วนนี้ฝ่าฝืนกฎหมายหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัท กรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดสามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมที่ไม่ชอบได้ โดยต้องดำเนินการร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมติ¹¹²

8.1 ผลของความไม่ชอบของมติอันเกิดจากการนัดเรียกที่ไม่ชอบ

หากการนัดเรียกกระทำโดยไม่ชอบ แม้จะมีการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นและที่ประชุมได้มาซึ่งมติ มติที่ได้มาทั้งหมดจากการประชุมที่นัดเรียกโดยไม่ชอบนั้นเป็นมติที่ไม่ชอบ ผู้ถือหุ้นหรือกรรมการสามารถร้องขอเพื่อให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมได้¹¹³ เนื่องจากกระบวนการในการนัดเรียกมีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการจัดการประชุมผู้ถือหุ้น

¹¹¹ Companies Act 2006 Section 288(5); Delaware General Corporation Law § 228(a)

¹¹² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195

¹¹³ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1091/2524 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5510/2540 ศาลมีคำพิพากษาว่า แม้บริษัทส่งหนังสือแจ้งวันนัดประชุมโดยไม่ชอบ แต่ปรากฏว่ามีผู้มาประชุมครบเป็นองค์ประชุม คำบอกกล่าวแจ้งประชุมกระทำโดยชอบ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ผลจากการที่บริษัทส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมผิดพลาดไม่ทำให้มติที่ได้มาเสียไปในทุกกรณี หากปรากฏว่าบริษัทดำเนินการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมผิดพลาดและความผิดพลาดนั้นไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ ผลจากความผิดพลาดทำให้บริษัทไม่ได้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้กับผู้ถือหุ้นคนหนึ่งหรือหลายคน การที่บริษัทส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมผิดพลาดนั้นไม่ถือว่ากระบวนการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมให้กับผู้ถือหุ้นไม่ชอบ¹¹⁴ เว้นแต่กรณีที่ผู้ถือหุ้นส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมเองเนื่องจากกรรมการไม่ดำเนินการเรียกประชุมตามที่ร้องขอ¹¹⁵ ในกรณีที่บริษัทส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการนำคำบอกกล่าวเรียกประชุมไปปรากฏไว้บนเว็บไซต์¹¹⁶ หากบริษัทไม่ทำให้ข้อมูลไปปรากฏไว้บนเว็บไซต์ตลอดเวลาที่ไม่ทำให้การนัดเรียกประชุมไม่ชอบในทุกกรณี Companies Act 2006 ถือว่าแม้บริษัทไม่ทำให้ข้อมูลไปปรากฏในเว็บไซต์ตลอดเวลา การบอกกล่าวเรียกประชุมยังกระทำโดยชอบ หากบริษัททำให้คำบอกกล่าวเรียกประชุมไปปรากฏไว้บนเว็บไซต์ของบริษัทแล้วเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งและการที่ข้อมูลคำบอกกล่าวเรียกประชุมไม่ปรากฏนั้นไม่ได้เกิดจากความผิดของบริษัทแต่อย่างใด กล่าวคือ หากเหตุที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุที่บริษัทไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าและไม่สามารถป้องกันมิให้เกิดขึ้น การที่ข้อมูลคำบอกกล่าวเรียกประชุมไม่ปรากฏในเว็บไซต์ไม่ทำให้การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไม่ชอบ¹¹⁷

ตามกฎหมายของมลรัฐเดลาแวร์ ในบางกรณี บริษัทอาจมิได้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทกำหนดให้ต้องกระทำอย่างถูกต้อง เช่น บริษัทไม่ได้ส่งคำบอกกล่าวให้กับผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมทั่วทุกคน Delaware General Corporation Law กำหนดทางแกไว้ในเรื่องนี้คือ แม้การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมจะกระทำโดยไม่ชอบ กฎหมายให้ผู้ถือหุ้นสามารถแสดงเจตนารับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบได้ การแสดงเจตนาของผู้ถือหุ้นดังกล่าวกระทำได้สองวิธี¹¹⁸ ได้แก่ วิธีที่หนึ่ง ผู้ถือหุ้นแสดงเจตนารับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบโดยทำเป็นหนังสือหรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยจะกระทำก่อนหรือหลังจากเวลาที่มีการประชุมก็ได้¹¹⁹ วิธีที่สอง ผู้ถือหุ้นแสดงเจตนารับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมโดยการแสดงออกว่าตนยอมรับในความไม่ชอบของการส่งคำบอกกล่าว

¹¹⁴ Companies Act Section 313(1)

¹¹⁵ Companies Act Section 313(2) ดูการเรียกประชุมโดยผู้ถือหุ้น หัวข้อ 3.1.2.1

¹¹⁶ ดู Schedule 5 Communications by a Company Part 2, Paragraph 14(1)

¹¹⁷ Schedule 5 Communications by a Company Part 2, Paragraph 14(2)

¹¹⁸ Delaware General Corporation Law § 229

¹¹⁹ ดู ข้อบังคับของ LVB Acquisition, Inc. Securities and Exchange Commission, *Amended and Restated Bylaws of LVB Acquisition, Inc* (4 February 2017) <<https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/1402366/000119312511257754/d228285dex32.htm>> และข้อบังคับของ Leidos Holdings. Securities and Exchange Commission, *Bylaws of Leidos Holdings, INC.* (4 February 2017) <http://media.corporate-ir.net/media_files/IROL/19/193857/LeidosHoldingsInc%20BylawsFINAL%20_September27_2013.pdf>

เรียกประชุมนั้น เช่น การเข้าร่วมประชุม อันแสดงออกถึงการยอมรับผลของการประชุมแม้ว่าการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมกระทำโดยไม่ชอบ¹²⁰

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแล้ว ทั้ง Companies Act 2006 และ Delaware General Corporation Law ไม่ได้กำหนดผลของการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบไว้อย่างเคร่งครัดดังเช่นกฎหมายไทย ผู้เขียนเห็นพ้องกับแนวทางของกฎหมายทั้งสองที่กำหนดให้การส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบไม่ทำให้การจัดประชุมเสียไป ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มช่องทางให้ผู้ถือหุ้นสามารถรับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบได้เนื่องจากในบางกรณีการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบไม่ได้เกิดจากความจงใจของคณะกรรมการหรือผู้ถือหุ้น หากผู้ถือหุ้นเห็นว่าการจัดส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบนั้นไม่เป็นสาระสำคัญ ผู้ถือหุ้นก็สามารถรับรองการกระทำที่ไม่ชอบและบริษัทก็สามารถดำเนินการประชุมได้

8.2 ผลของความไม่ชอบของมติอันเกิดจากการจัดการประชุมที่ไม่ชอบ

การจัดการประชุมที่ไม่ชอบเกิดจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ จำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม บุคคลอื่นเข้าไปปรากฏตัวอยู่ในที่ประชุมโดยไม่มีสิทธิเข้าประชุม หรือที่ประชุมพิจารณาวาระอื่นที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในคำบอกกล่าวเรียกประชุม ข้อพิจารณาในประเด็นนี้คือ ความไม่ชอบของมติอันเกิดจากการจัดการประชุมที่ไม่ชอบด้วยเหตุที่แตกต่างกันมีผลเป็นอย่างเดียวกันหรือไม่

(1) องค์ประชุม

เมื่อมีการเรียกประชุมแล้วแต่จำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม แต่ประธานในที่ประชุมกลับสั่งให้มีการเริ่มการประชุม มติที่ได้มาเป็นมติที่ไม่ชอบไปทั้งสิ้น และแม้ต่อมามีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมเพิ่มเติมจนมีจำนวนที่เพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุมได้ ก็ถือไม่ได้ว่าที่ประชุมมีผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบจำนวนเพียงพอที่จะเป็นองค์ประชุม ส่วนมติที่ได้มาหลังจากที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบจำนวนเป็นองค์ประชุมเป็นมติที่ชอบแม้ว่าจำนวนผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมจะลดลงจนไม่เพียงพอเป็นองค์ประชุม¹²¹

(2) ผู้มีสิทธิเข้าประชุม

สถานที่จัดประชุมผู้ถือหุ้นเป็นสถานที่เฉพาะสำหรับผู้ที่มิสิทธิที่จะเข้าประชุมเพื่อรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและลงมติ¹²² การมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการประชุมเข้าไปอยู่ในที่ประชุมอาจกระทบต่อการใช้สิทธิของผู้ถือหุ้นในการแสดงความคิดเห็นและการออกเสียงในลักษณะ

¹²⁰ ดู *Caldwell v Kingsbery* 451 S.W.2d 247, 251. หากผู้ถือหุ้นแสดงตนในที่ประชุมโดยมิวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกซึ่งเจตนาในการปฏิเสธการจัดการประชุมในเวลาเริ่มต้นการประชุม ไม่ถือว่าผู้ถือหุ้นรับรองการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบ Delaware General Corporation Law § 229. การที่ผู้ถือหุ้นยังอยู่ในที่ประชุมนั้นไม่มีผลเป็นการสละสิทธิในการโต้แย้งการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ไม่ชอบ เทียบเคียง *Box v Box, C.A.* 14238 (Del. Ch., 15 Feb 1996)

¹²¹ ดูหัวข้อ 4.4

¹²² สหธน รัตน์ไพจิตร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่* 66, 407

ที่ทำให้ผู้ถือหุ้นเกิดความกังวลว่ามีบุคคลภายนอกที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับบริษัทอยู่ในที่ประชุม การปรากฏตัวของบุคคลอื่นที่ไม่มีสิทธิเข้าประชุมในที่ประชุมมีผลทำให้มติของที่ประชุมเป็นมติที่ไม่ชอบ อย่างไรก็ตาม การที่มีบุคคลภายนอกปรากฏตัวในที่ประชุมไม่ทำให้มติของที่ประชุมที่ได้มาเสียไปทั้งหมด ในกรณีที่บุคคลเข้าไปอยู่ในที่ประชุมในบางมติทำให้ความไม่ชอบนั้นมีผลเฉพาะต่อมติที่มีบุคคลภายนอกเข้าไปอยู่ในที่ประชุมเท่านั้น เหตุที่มติที่ไม่ชอบสามารถแยกออกจากมติที่ชอบได้ เนื่องจากในการลงมติในแต่ละวาระ ที่ประชุมแบ่งแยกการออกเสียงลงมติไว้อย่างชัดเจน ความไม่ชอบของมติหนึ่งจึงไม่มีผลกระทบต่อความชอบหรือไม่ชอบของมติอื่นที่ได้มาโดยชอบ

(3) วาระการประชุม

การกำหนดวาระการประชุมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการให้ข้อมูลแก่ผู้ถือหุ้นว่าเรื่องที่จะปรึกษาหารือและขอมติจากผู้ถือหุ้นเป็นเรื่องใด การนำเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในคำบอกกล่าวเรียกประชุม ให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นพิจารณาอนุมัติหรือมติที่ไม่อยู่ในคำบอกกล่าวเรียกประชุมย่อมเป็นมติที่ไม่ชอบ ศาลฎีกาก็วินิจฉัยรับรองว่าที่ประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในระเบียบวาระการประชุม มติที่ได้มาฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹²³ เป็นมติที่ไม่ชอบ แต่ความไม่ชอบของมติหนึ่งไม่มีผลกระทบต่อความชอบหรือไม่ชอบของมติอื่นที่วาระของมันปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุม

8.3 ผลของความไม่ชอบของมติอันเกิดจากการลงมติที่ไม่ชอบ

หากที่ประชุมลงมติโดยไม่ชอบไม่ว่าจะเกิดจากเหตุที่การนับคะแนนผิดพลาดหรือการใช้รูปแบบการนับคะแนนเสียงที่ไม่ชอบ มีผลทำให้มติที่ได้มาเป็นมติที่ไม่ชอบ แต่ความไม่ชอบของมตินั้นมีผลเฉพาะต่อมติที่มีการลงมติที่ไม่ชอบเท่านั้น เนื่องจาก ที่ประชุมแบ่งแยกการออกเสียงลงมติในแต่ละวาระไว้อย่างชัดเจน ผลของการลงมติในแต่ละวาระจึงแยกออกจากกัน ความไม่ชอบของมติหนึ่งจึงไม่มีผลกระทบต่อความชอบหรือไม่ชอบของมติอื่น

ข้อพิจารณาประการต่อมาคือ หากการออกเสียงของผู้ถือหุ้นกระทำโดยไม่ชอบแต่การออกเสียงที่ไม่ชอบนั้นไม่ทำให้ผลของมติเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้ มติที่ได้มาเป็นมติที่ชอบหรือไม่ เช่น บริษัทประสงค์จะทำสัญญาซื้อสินค้ากับนาย ก. ผู้ถือหุ้นคนหนึ่ง คณะกรรมการนำสัญญาดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมผู้ถือหุ้น นาย ก. สามารถเข้าประชุมผู้ถือหุ้นได้ แต่นาย ก. เป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียงในการอนุมัติให้บริษัทเข้าทำสัญญากับตน เนื่องจากนาย ก. เป็นผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในวาระที่พิจารณา¹²⁴ แต่ปรากฏว่านาย ก. และผู้ถือหุ้นอื่นทั้งหมดออกเสียงเห็นชอบกับวาระที่เสนอ ที่ประชุมจึงมีมติเป็นเอกฉันท์อนุมัติให้บริษัทเข้าทำสัญญากับนาย ก. มติที่ได้มาเป็นมติที่ไม่ชอบ เพราะนาย ก. ผู้ถือหุ้นที่ไม่มีสิทธิออกเสียงกลับออกเสียงลงคะแนน อย่างไรก็ตาม นาย ก.

¹²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2644/2520

¹²⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185

จะออกเสียงเห็นชอบหรือไม่ก็ไม่ทำให้ผลของการนับคะแนนเสียงเปลี่ยนไปเพราะผู้ถือหุ้นอื่นทั้งหมดออกเสียงเห็นชอบ การออกเสียงของนาย ก. จึงไม่ได้กระทบต่อมติของที่ประชุม ดังนั้น ผลของมติจะเป็นเช่นไร ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าหากมีการลงคะแนนเสียงที่ไม่ชอบไม่ว่าจะเกิดจากเหตุใด มติที่ได้มาเป็นมติที่ไม่ชอบ แต่ถ้าความไม่ชอบของการออกเสียงลงคะแนนนั้นไม่ได้กระทบถึงผลของการลงมติ มติที่ได้มาก็ไม่เสียไป เนื่องจากการออกเสียงที่ไม่ชอบไม่กระทบต่อเสียงอื่นของผู้ถือหุ้นที่ออกเสียงโดยชอบ ดังนั้น จากตัวอย่างข้างต้น มติที่ได้มาเป็นมติที่ชอบแล้ว

9. บทสรุป

บทความนี้มุ่งศึกษาปัญหาที่สำคัญสองประการคือ ประการที่หนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องที่กำหนดในเรื่องการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดมีความสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นภายใต้บริบทของสภาพเศรษฐกิจและรูปแบบในการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในกรณีของบริษัทประสงค์จะนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นเป็นไปได้อย่างง่าย หรือบริษัทสามารถได้มาซึ่งมติของที่ประชุมโดยไม่ต้องจัดการประชุมหรือไม่ ประการที่สอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องที่กำหนดในเรื่องการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดกำหนดกฎเกณฑ์ที่ยังไม่ชัดเจนหรือยังมีข้อบกพร่องประการใดหรือไม่

ในประเด็นปัญหาแรก อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รูปแบบในการประกอบธุรกิจในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งยังส่งผลต่อรูปแบบในการจัดการภายในบริษัท ทำให้เกิดแนวคิดในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยให้การจัดการภายในบริษัทเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกเหนือจากการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อบริหารจัดการแล้ว ยังมีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นอีกด้วย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นจะทำให้ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุมผู้ถือหุ้นได้โดยที่ตนไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถานที่จัดประชุม ทำให้ผู้ถือหุ้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางมายังสถานที่ประชุม อันเป็นการสนับสนุนให้ผู้ถือหุ้นสามารถใช้สิทธิของตนในฐานะผู้ถือหุ้นในการมีส่วนร่วมในการจัดการประชุมได้มากขึ้น จากการศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับแก่การจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดตามกฎหมายไทยพบว่าบริษัทสามารถจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

กฎหมายที่ใช้บังคับกับการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือกับระบบการประชุมผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยกำหนดรายละเอียดในเรื่องการยืนยันตัวบุคคล ความน่าเชื่อถือของระบบจัดการประชุม การใช้ข้อมูลเป็นหลักฐาน ลักษณะของการเข้าร่วมประชุมและความปลอดภัยของข้อมูล อันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับทั้งบริษัทและผู้ถือหุ้นว่ามติของการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นมติที่มีผลทางกฎหมายสามารถใช้อ้างอิงได้

อย่างไรก็ดี การศึกษาพบว่ากฎเกณฑ์ว่าด้วยการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อาจไม่สอดคล้องกับรูปแบบการประกอบธุรกิจและไม่เอื้อให้บริษัทดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจาก ประการแรก มาตรฐานที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติและประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในเรื่องเงื่อนไขของการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับกฎหมายของมลรัฐเดลาแวร์และอังกฤษ เหตุที่เป็นเช่นนั้นคือ กฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใช้บังคับกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในทุกกรณีทั้งที่เป็นการประชุมของภาครัฐหรือภาคเอกชน รวมทั้งการประชุมในทุกระดับ ทำให้กฎเกณฑ์ที่ออกมามีความเข้มงวดมาก ถึงแม้ว่าการกำหนดกฎเกณฑ์ที่มีความเข้มงวดทำให้การประชุมผู้ถือหุ้นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และมติที่ได้มา มีความน่าเชื่อถือและสร้างความเชื่อมั่นให้กับบริษัทในการนำมาตีไปดำเนินการ อย่างไรก็ตาม การกำหนดความเข้มงวดในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นไม่กี่รายให้อยู่ในระดับเดียวกันกับการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อพิจารณาว่าระที่มีความสำคัญระดับประเทศย่อมไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นการสร้างภาระแก่บริษัทขนาดเล็กในการต้องปฏิบัติตามเกณฑ์มากเกินไป และเมื่อบริษัทต้องใช้ระบบการจัดการประชุมที่มีมาตรฐานในระดับสูง บริษัทย่อมไม่ประสงค์ที่จะใช้เงินลงทุนจำนวนมากเพื่อเข้าใช้บริการระบบดังกล่าว ทำให้การมีประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติที่อนุญาตให้สามารถนำรูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เพื่อประโยชน์ให้การประกอบธุรกิจมีความคล่องตัวไม่สมประสงค์ ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้สอดคล้องกับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดหรือมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้กับการจัดประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดโดยเฉพาะ

ประการที่สอง ถึงแม้บริษัทจะสามารถจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้แต่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้ผู้ถือหุ้นที่จะเข้าร่วมประชุมต้องอยู่ในราชอาณาจักร การกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไม่เอื้อต่อการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และไม่สอดคล้องกับลักษณะการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากการนำรูปแบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้มีเพื่อให้ผู้ถือหุ้นสามารถเข้าร่วมประชุมได้ไม่ว่าผู้ถือหุ้นนั้นจะอยู่ ณ ที่แห่งใด ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในเรื่องการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ใช้ได้กับกรณีที่ผู้เข้าร่วมประชุมไม่อยู่ในราชอาณาจักรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการประกอบธุรกิจของบริษัท

นอกเหนือจากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการประชุมแล้ว บริษัทยังสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้กับการส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมอีกด้วย หากบริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมไปยังผู้ถือหุ้นโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายให้แก่บริษัท และยังทำให้ผู้ถือหุ้นได้รับคำบอกกล่าวเรียกประชุมได้อย่างรวดเร็ว จากการศึกษาพบว่ากฎหมายของไทยในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่บริษัทจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้ หากจะมีการ

กำหนดให้บริษัทสามารถส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายบัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถกระทำได้

นอกเหนือจากการได้มาซึ่งมติโดยให้ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมโดยการเดินทางมายังสถานที่จัดการประชุมหรือเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ยังมีวิธีการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุมโดยบริษัทส่งเอกสารขอความเห็นชอบจากผู้ถือหุ้น จากการศึกษาพบว่า บริษัทไม่สามารถใช้วิธีการให้ได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุมได้เนื่องจากไม่มีบทกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ ดังนั้นหากจะมีการกำหนดให้บริษัทสามารถดำเนินการให้ได้มาซึ่งมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นโดยไม่มีการจัดประชุมจะต้องมีการแก้ไขกฎหมายบัญญัติอนุญาตให้บริษัทสามารถกระทำได้ ข้อพิจารณาทางกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุม ได้แก่ ข้อจำกัดในการใช้วิธีการได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุม ผู้มีสิทธิดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งมติโดยไม่มีการจัดประชุม การกำหนดตัวผู้มีสิทธิได้รับเอกสารและกระบวนการในการจัดส่งเอกสารให้กับผู้ถือหุ้น

ในประเด็นปัญหาที่สองเรื่องความไม่ชัดเจนหรือความบกพร่องของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งกฎเกณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องที่กำหนดในเรื่องการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัด การศึกษาพบว่ากฎเกณฑ์บางประการยังคงไม่มีความชัดเจนหรือในบางกรณีไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อันมีผลทำให้เกิดปัญหาว่าบริษัทสามารถกระทำการบางประการที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ชัดเจนหรือไม่ได้กำหนดไว้ได้หรือไม่

การศึกษาพบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดจำนวนผู้ถือหุ้นที่เพียงพอจะเป็นองค์ประชุมของที่ประชุมผู้ถือหุ้น แต่ไม่ได้บัญญัติในเรื่องความต่อเนื่องขององค์ประชุมว่าองค์ประชุมของที่ประชุมจะต้องครบถ้วนอยู่ตลอดเวลาการประชุมหรือไม่ หรือในกรณีที่มีการเลื่อนประชุมเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องที่ค้างพิจารณา จะต้องพิจารณาองค์ประชุมในการประชุมคราวที่เลื่อนหรือไม่ นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังมิได้กำหนดในเรื่องการสลับลำดับวาระการประชุมหรือการเพิ่มวาระการประชุม ทำให้เกิดข้อพิจารณาว่าการสลับลำดับวาระการประชุมหรือการพิจารณาวาระที่ไม่ปรากฏในคำบอกกล่าวเรียกประชุมจะสามารถทำได้หรือไม่

นอกจากนี้ ในประเด็นเรื่องการเพิกถอนมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นที่ไม่ชอบที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้สามารถกระทำได้หากการนัดเรียกประชุม การประชุม หรือการลงมติ กระทำโดยไม่ชอบ จากการศึกษาพบว่าความไม่ชอบของมติที่ได้มาอาจเกิดจากเหตุหลายประการ และในบางกรณี แม้ว่าการได้มาซึ่งมติจะกระทำโดยไม่ชอบแต่ก็อาจไม่มีผลกระทบกับมติและอาจไม่มีความจำเป็นต้องเพิกถอนมตินั้น

การศึกษาแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนการจัดการประชุมผู้ถือหุ้นให้มีความชัดเจนเพื่อให้บริษัทจัดการประชุมผู้ถือหุ้นได้ถูกต้องเหมาะสมและเพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้รับรู้ถึงสิทธิของตนในการมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ถือหุ้น